

מסכת נדרים

מתוך "גמרא נוקה"

על שם הורי נפתלי וזנה הולנדר הכ"מ

מקרא:

דברי הגמרא באותיות כאלה: ROD 12; רש"י בתוך הגמרא בסוגריים () ובתוך הסוגריים - אותיות MIRIAM 10; מראי מקומות גם MIRIAM 10 הערות: בסוגריים [] באותיות CourierNew 10; ההערות עם קידומת # אינם פשוט הגמרא אלא הערת העורך הטעונות בדיקת הלומד. תחילת עמוד - בתחילת שורה, אפילו באמצע משפט - כך: (נדרים ב, ב)

מקרא - באותיות נוקסיות

הגירסא: לפי דפוס וילנא עם אחדים מההגהות שעל הדף - לפי הנראה לי כנחוצ לצורך הפשט הפשוט.

הערות בשולי הדף, בתצוגת דף אינטרנט אפשר להניח עליהם את הסמן ואז מופיעה ההערה בחלון. אפשר גם לראות את ההערות כאשר עוברים לתצוגה של דף הדפסה.

In Explorer, Footnotes become visible when the cursor rests on the number of the footnote.

Alternatively: in the File menu, there is an Edit option to edit the page with your word processor.

הערות וטבלאות באנגלית - ע"י כולל עיון הדף, ראש הכולל הרב מרדכי קורנפלד -

Producers of the Dafyomi Advancement Forum, <mailto:daf@dafyomi.co.il>,

<http://www.dafyomi.co.il/>

This material is © 2000, 2008 by Julius Hollander 27 Bialik St., Petah Tikva, Israel 49351

Permission to distribute this material without remuneration, with this notice, is granted - with request to notify of use at yeschol@gmail.com

הקדמה:

רקע למסכת נדרים:

לא על ענין יש מסכת; מדוע על ענין זה יש מסכת? א. היו רגילים להישבע, וחכמים ביקשו להמעיט בשבועות למיניהם:

גיטין לה, א: בשני דרב קילי נדרי (קלים היו נדרים בעיניהם לעבור עליהם, הלכך לא סמיכין אנדרה לאגבייה).

אפילו בזמן הגמרא השתמשו לשון שבועה:

בבא מציעא פה, א: אמר ליה [בנו של רבי אלעזר ברבי שמעון, שיצא לתרבות רעה, והוחזר ללמוד על ידי רבי יהודה הנשיא]: מומי עזובה דא (בשבועה הנחתי זאת ולא אשאל עוד לילך).

דוגמאות לנדריים עתיקים:

בנביאים:

יפתח הגלעדי

סנהדרין קי, ב: ר"א אומר: באין הן לעולם הבא, שנאמר (תהלים נה), אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח (והיינו דור המדבר, שכרתו ברית של מקום עלי זבחים ושלמים, דכתיב (שמות כד), ויזבחו זבחים שלמים וכתיב (שם, פסוק ח) ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם); אלא מה אני מקיים 'אשר נשבעתי באפי' ? - באפי נשבעתי, וחזרני בי (והיינו 'אשר נשבעתי באפי': מפני כעסי נשבעתי, ומתחרט אני).

מעשה בית חורון:

משום מעשה דבית חורון, דתנן [נדרים פ"ה מ"ה, דף מח, א] מעשה בבית חורון באחד שהיה אביו מודר הימנו והיה משיא בנו (והיה חפץ לזמן את אביו לסעודתו), ואמר לחבירו: הרי חצר וסעודה נתונין לך במתנה, ואינן לפניך [אלא כדי] שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה (ובמסכת נדרים מתרצינן אפילו היכא דקא אמר ליה "הרי הן לפניך ויבא אבא ויאכל עמנו: נמי מיירי, ואפילו הכי לא הויא מתנה, דמכל מקום מוכיח דבשביל שיאכל אביו הוא עושה, ולא נתכוין לתת לו מתנה גמורה; וקאמרינן התם דכללא דסיפא קאתי לאתויי דקתני 'כל מתנה שאינה כו').

אמר לו: אם שלי הן - הרי הן מוקדשין לשמים!
 אמר לו: לא נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים!!
 אמר לו: לא נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין
 ומרצין זה לזה ויהא עון תלוי בראשו (שעל ידי שאני מקבל מתנה שלך, והיא אינה
 מתנה, נמצאתם חוטאין ונהנה זה משל זה, וקעבריתו א'לא יחל')!
 (הכי גרסינן): אמרו חכמים: כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת -
 אינה מתנה.

נדרים פרק ראשון ב, א כל כינויי

משנה:
 כל כינויי נדרים כנדרים,
 וחרמים כחרמים,
 ושבועות כשבועות,
 ונזירות כנזירות.
 (כל כנויי נדרים כנדרים, דעיקר נדר דכתיב בתורה: (במדבר ל, ג) 'איש כי ידור נדר': דאמר "קרבן שאני אוכל לך"
 או "קרבן ששאני נהנה לך"; ואם אמר בלשון אחר - בכינוי נדר, כדקתני לקמן: "קונם שאני נהנה לך" או "קונם
 שאני נהנה לך" - דאם כינה לקרבן בהני לשונות - נמי מיתסר בהו בנדרים, כמו שאסור גבי קרבן; וכן כנויי
 חרמים כחרמים, וכן כנויי שבועות כ' מפרש לקמן).
 האומר לחברו "מודרני ממך" (כלומר "הרי עלי כנדר מה שאני נהנה ממך"); (או אמר ליה)
 "מופרשני ממך" (בהאי לשון); (או אמר) "מרוחקני ממך" (מרוחק אני ממך) " (דמשמע
 דמיתסר נפשיה ולא מיתתני מיניה) ' (וכל הני, כיון דלא מפרש ממש לנדר: דלא מידכר ביה שום לשון קרבן -
 הויין 'ידות') ("מנודה אני לך" - כמו שאם היה בנידוי, דאסור ליה לישא וליתן בהדיה - כך אסור נפשיה עליה)
 "שאני אוכל לך", "שאני טועם לך" - אסור;
 "מנודה אני לך": - רבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר (דאסור נמי, דענין
 נדר הוא; ולא בריר ליה).

(נדרים ב, ב)

גמרא:
 'כל כינויי נדרים כנדרים' - מאי שנא גבי נזיר דלא קתני להו
 לכולהו, ומאי שנא גבי נדרים דקתני לכולהו (דהתם קתני כל כנויי מידות'
 ותו לא מידי, ולא קתני לכל הני דנדרים ושבועות)?
 משום דנדר ושבועה כתיבי גבי הדדי (כל נדר וכל שבועות איסור (במדבר ליד)) - תני
 תרתין; וכיון דתני תרתין - תני לכולהו (וכיון דאגב דקתני שבועות - קתני
 לכולהו).
 וליתני כינויי שבועות בתר נדרים (כדכתיבי, והדר ליתני לכולהו)?
 אידי דתנא נדרים, דמיתסר חפצא עליה (דכי אמר "דבר זה עלי בקרבן" או "בחרס"
 - אסור ליה לחפץ עליו, ומשום הכי תני להו בהדי הדדי) - תנא נמי חרמים דמיתסר חפצא
 עליה, לאפוקי שבועה, דקאסר נפשיה מן חפצא (אבל כי אמר "שבועה שלא אוכל
 דבר זה" או "שאני נהנה מדבר זה" - איהו לא אסר לחפצא עליה אלא נפשיה אסר מההוא חפצא).

פתח בכינוייין [מלה חילופית ללשון נדר]: 'כל כנויי נדרים' ומפרש
 'ידות' [לשון חסרה, נדר שלא הובע בשלמות] (לאלתר: 'מודר אני ממך' וכו', דהיינו ידות!
 ולכתחילה הוה ליה למתניתין לפרש כינויין כגון 'קונם', והדר ליתני ידות): האומר לחבירו
 "מודר אני ממך"? ותו (אכתי איכא למיפרך): 'ידות' אינשי [שכח להזכיר]
 (היכי שכחם התנא, דלא קתני 'ידות נדרים כנדרים')?
 [לא שכח, להפך, התנא] איירי בהון (דודאי לא שכח להו לידות), וחסורי
 מיחסרא והכי קתני: 'כל כינויי נדרים כנדרים, וידות נדרים
 כנדרים'.
 וליפרוש (אכתי אי בכינויים איירי ברישא - ליפרוש נמי) כינוייין ברישא (קודם דפריש
 ידות)!!

ההוא דסליק מיניה - ההוא מפרש ברישא (כגון ידות דסליק מינייהו ומפרש להו
 לאלתר ברישא), כדתנן [שבת פ"ב מ"א] 'במה מדליקין ובמה אין מדליקין (ונקיש)
 אין מדליקין (דסליק מיניה) כו' (וכן כל הני):
 'במה טומנין ובמה אין טומנין - אין טומנין כו';
 'במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה - תצא אשה';

וכל היכא דפתח לא מפרש ברישא? והתנן: [בבא בתרא פ"ח מ"א] 'יש נוחלין ומנחילין, וחלין ולא מנחילין, ואלו נוחלין ומנחילין' (ומפרש ברישא אלו נוחלין ומנחילין)!

[יבמות פ"ט מ"א] 'יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן, מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן, ואלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן';

[מנחות פ"ה מ"ג] 'יש טעונות שמן ולבונה, שמן ולא לבונה, ואלו טעונות שמן ולבונה';

[מנחות פ"ה מ"ה] 'יש טעונות הגשה ואין טעונות תנופה, תנופה ולא הגשה, ואלו טעונות הגשה';

[בכורות פ"ח מ"א] 'יש בכור לנחלה ואין בכור לכהן, בכור לכהן ואין בכור לנחלה, ואיזהו בכור לנחלה ואין בכור לכהן'!

הלין (פתח ברישא) משום דאוושו ליה (קתני דיש נוחלין ומנחילין נפישין מהני דלא מנחילין, וכן כל הני משום הכי מפורש להו לאלתר אף על גב דפתח בהו ברישא; אבל הכא, גבי נדרים, וכן 'במה מדליקין', דלא נפיש ההוא דסליק מיניה) - מפרש ההוא דפתח ברישא.

(לשון אחר: 'אוושו' - דקתני ארבעה דברים, כגון 'יש נוחלין ומנחילין, נוחלין ולא מנחילין, מנחילין ולא נוחלין, ולא נוחלין ולא מנחילין', וכן בכולהו: 'יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כו' - הואיל ותני כל הני - מתחיל בההוא דפתח ברישא ומפרש יתיה, דאם היה מפרש בההוא דסליק מיניה ברישא - שמא ישכח את הראשונות; אלא פתח בראשון, ומפרש להו כסדרן; אבל היכא דלא אוושו, כגון הני: במה מדליקין וכו' - ליכא למיחש להו; ובמתניתין נמי ליכא למיחש דלא מפרש אלא כינויי, וידות והני חרמים ושבעות ונזיר - בהני ליכא למימר דאוושן, דהא לא צריך להו למיתני, אלא אגב גרדא נטיב להו; ומשום הכי לא שכת לקמייתא, דלא צריך הכא כל כך, דלא הויה עיקר אלא כינוי וידות בלבד, וכמאן דלא תני להו לאחרני דמי.)

והא [שבת פ"ה מ"א] 'במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה', דלא אוושא, וקתני 'יוצא גמל'!?

(נדרים ג, א)

אלא לאו דווקא (הא דאמרת דתנא לא דייק להי מפרש ברישא): זימנין מפרש ההוא דפתח ברישא, זימנין ההוא דסליק מפרש ברישא.

ואיבעית אימא: 'ידות' - אידי דאתיין מדרשא - מפרש להון ברישא.

וליפתח (בגווייהו וליתני) הדין (כל ידות נדרים, הואיל דחביב ליה) ברישא?

מיפתח פתח בכינויין - דאורייתא - ברישא, והדר מפרש ידות, דאתיין ליה מדרשא.

הניחא למאן דאמר: 'כינויין - לשון נכרים הן' (דבהני לשונות נדרי נכרים, כ'קונס' 'קונח' 'קונס', שיש לשון שקורין לקרבן 'קונס' ויש לשון שקורין לקרבן 'קונח' וכן השאר; [ומשום הכי] קא חשיב להו; והוא הדין לכל לשון הנודד - אדם מיחייב; והא דקא מנו חכמים הני לשונות - משום דבהני לשונות בקיאיין; וכיון דאיכא נכרים דנדרי - התורה אסרה בכל לשון דקאמר, דהא הוי נדר); אלא למאן (לריש לקיש) דאמר: 'לשון שבדו להן חכמים (דחכמים תקינו הני לשונות) להיות נודד בו' - מאי איכא למימר (היכי מצי אמרת 'ידות' - אידי דאתיין מדרשא? הא תרוייהו: בין ידות בין כינויין - מדרשא אתיין, דמדרבנן נינהו)?

[האומר: כינויין - 'לשון שבדו חכמים' יאמר:] מי קתני 'ידות' (הא לא קתני במתניתין 'ידות נדרים כנדרים')? (אלא) - ולא חסורי קא מחסרת לה (חסורי מיחסרת לה, דאמרת לעיל 'חסורי מיחסרא וכו')? (וכיון דאמרת הכי) אקדים נמי ותני (ברישא) ידות: 'כל ידות נדרים כנדרים, וכל כינויי נדרים כנדרים (וכיון דפתח להו ברישא - להכי מפרש נמי להו ברישא); ואלו הן ידות: האומר לחבירו... [ובמשנה ב (משנתנו היא רק חלק ראשון של משנה א; החלק השני בדף ט, א), בדף י, א:] ואלו הן כינויין 'קונס' 'קונח' 'קונס'...

וידות - היכא כתיב (היכא כתב להו קרא דדריש להו מיניה, דאמר 'ירישא) מדרשא אתיא, ולא כתיבי ממש, דאם כן הוה להו מדאורייתא)?

[במזכר ג, דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם] איש [או אשה] כי יפליא לנדור נזיר להזיר לה' (דמצי למיכתב 'כי יפליא לנדור נזיר נזיר') ותניא: 'נזיר להזיר' (אלא מ'להזיר' דרשינן): - לעשות כינויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות (לומר) דבכל כינויי לשון דמזיר - הוי נזיר; והתם במסכת נזיר מפרש ידות מירות וכינויי נזירות);

אין לי אלא כנזירות, כנדרים מניין?

תלמוד לומר: 'איש כי יפליא לנדור נזיר להזיר לה' - מקיש נזירות לנדרים ונדרים לנזירות: מה נזירות עשה בו ידות נזירות כנזירות - אף נדרים עשה בהם ידות נדרים כנדרים;

ומה נדרים עובר ככל יחל (דכתיב לא יחל דברו) (במדבר ל,ג) ובכל תאחר (דכתיב: כי תדור נדר לה' אלוהיך לא תאחר (דברים כג,כב)) אף נזירות עובר ככל יחל ובכל תאחר; ומה נדרים האב מיפר נדרי בתו ובעל מיפר נדרי אשתו - אף נזירות האב מיפר נזירות בתו ובעל מיפר נזירות אשתו' . מאי שנא גבי נזירות, דכתיב 'נזיר להזיר' - נדרים נמי, הא כתיב [בנזיר] 'לנדור נדר' (ונידרוש נמי מ'לנדור' [כמו שדרשו מ'להזיר'] - לעשות כינויי נדרים כנדרים) ? ! והיקישא למה לי (דאמרת 'מקיש נדרים לנזירות'? הא מצינן למידרש מקרא גופיה) ? ! אי כתב 'נדר לנדור' כדכתב 'נזיר להזיר' - כדקאמרת, לא צריך היקישא! השתא דכתיב 'לנדור נדר' (הכי משתעו בני אדם) - דברה תורה כלשון בני אדם (וליא למידרש מינה כלום) .

הניחא למאן דאית ליה 'דברה תורה כלשון בני אדם' אלא למאן דלית ליה 'דברה תורה כלשון בני אדם', האי 'לנדור נדר' מאי עביד ליה? דריש ליה: לעשות ידות נדרים כנדרים, ומקיש נזירות לנדרים; 'נזיר להזיר' דריש ליה: מלמד

(נדרים ג, ב) שהנזירות חל על הנזירות (שאם היה נזיר, ואמר "הריני נזיר" - חל עליה נזירות (במסכת נזיר בפרק 'מי שאמר הריני נזיר' (דף סז,ב) - מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש), וכשישלמו אותן ימי נזירות - צריך להיות נזיר עוד פעם אחרת) . ולמאן דאמר 'דברה תורה כלשון בני אדם' - ו'נזיר להזיר' דריש לעשות ידות נזירות כנזירות.

שהנזירות חל על הנזירות - מנא ליה? הניחא אי סבירא ליה כמאן דאמר 'אין נזירות חל על נזירות', אלא אי סבירא ליה כמאן דאמר 'נזירות חל על נזירות' - מנא ליה? נימא קרא 'ליזור'; מאי 'להזיר'? שמעת מינה תרתי (לעשות ידות נזירות כנזירות ונזירות חל על הנזירות) !

במערבא אמרי: אית תנא דמפיק ליה לידות מן 'לנדור נדר' (דלא סבירא ליה דברה תורה כלשון בני אדם), ואית תנא דמפיק ליה מן [במדבר ל,ג: איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו: ככל היוצא ממיו יעשה] (דמשמע בכל ענין דנדר) .

אמר מר: 'ומה נדרים עובר ככל יחל' [רש"י לעיל: דכתיב לא יחל דברו] (במדבר ל,ג) ובל תאחר [אף נזירות עובר ככל יחל ובכל תאחר]; בשלמא 'בל יחל' דנדרים - משכחת לה כגון דאמר 'ככר זו אוכל' - ולא אכלה - עובר משום 'בל יחל דברו'; אלא 'בל יחל' דנזירות - היכי משכחת לה?

כיון דאמר 'הריני נזיר' - הוה ליה נזיר? ! אכל [ענבים או תוצרת ענבים] - קם ליה בכל יאכל (כדכתיב מחרצנים ועד זג לא יאכל) (במדבר ו,ט) שתה [יין או מיץ ענבים] - קם ליה בכל ישתה (כל משרת ענבים לא ישתה) (במדבר ו,ג) וליכא לא יחל דברו) ? ! אמר רבא: לעבור עליו בשנים (לעולם אית ביה נמי 'לא יחל' - לעבור עליו בשני לאוין: 'לא יאכל' ו'לא יחל').

'בל תאחר' דנזירות - היכי משכחת לה? כיון דאמר "הריני נזיר" - הוה ליה נזיר (לא מאחר לנזירה בכך - דאיהו הוי נזיר) ! אכל - קם ליה בכל יאכל (אלא דקם ליה בלא יאכל) ? ! באומר "לכשארצה אהא נזיר" [ולא עכשיו] " (דאי משהי ליה - קם ליה בכל תאחר) .

ואי אמר "כשארצה" - ליכא בל תאחר [כגירסת רש"י: אכתי מאי 'בל תאחר' איכא? [ומפרש רש"י: כל אימת דבעי למיהוי מצי למיהוי, ולית ביה משום בל תאחר]; כלומר: הגמרא חוזרת בה, לומר שבאמת אין 'בל תאחר', שהרי אינו רוצה, ואולי לעולם לא ירצה] ! [ואם כן מתי יעבור על 'בל תאחר' בנזירות?] אמר רבא: (לעולם אית ביה נמי לא יחל לעבור עליו בשני לאוין: לא יאכל ולא יחל) כגון דאמר "לא איפטר מן העולם עד שאהא נזיר", דמן ההיא שעתא הוה ליה

נזיר, מידי דהוה האומר לאשתו "הרי זו גיטיך שעה אחת קודם מיתתי" - אסורה לאכול בתרומה מיד, אלמא אמרינן 'כל שעתא ושעתא דילמא מיית' - הכא נמי לאלתר הוי נזיר (דאי משהי ליה - קם ליה ב'בל תאחר'), דאמרינן 'דילמא השתא מיית' (דאיהו אמר דלא ליפטר מן העולם עד דהוי נזיר). (גירסת רש"י מן אלתר' [במקום 'לאלתר'] = באותה שעה; כל 'אלתר' דגרסינן - היינו על אתר, באותו מקום, וכן מפרש בירושלמי).

(נדרים ד, א)

רב אחא בר יעקב אמר [מתי עובר על 'בל תאחר' בנזירות?]: כגון דנדר [דנזר] והוא בבית הקברות [חובה עליו לעזוב את בית הקברות מיד, ואם לא - עבר על 'בל תאחר'].

הניחא [דברי רב אחא בר יעקב] למאן דאמר 'לא חיילא עליה נזירות מאלתר', אלא למאן דאמר מאלתר חיילא עליה - מי איכא 'בל תאחר'?

ועוד - האמר מר בר רב אשי: חיילא נזירות עליה מאלתר, וכי פליגי - לענין מלקות פליגי (למאן דאמר 'חיילא עליה נזירות' - מלקינן ליה, דמטמא עצמו בבית הקברות; ולמאן דאמר 'לא חיילא עליה נזירות' - [זהו אינו בטוי מדויק, וככונתו רק לכד:]: דלא מלקינן ליה, הואיל ובבית הקברות נדר; אבל לכולי עלמא לאלתר הוי נזיר, וליכא 'בל תאחר', דאמרינן נמי: אי אכל קם ליה בבל תאכל) !?

אפילו הכי [דכולי עלמא סברי חיילא נזירות עליה מאלתר] - קם ליה בבל תאחר, משום דקא מאחר נזירות דטהרה (דלאחר מבעי ליה למיפק חוץ מבית הקברות ולמינזר נזירותה בטהרה) [#] אולי הכוונה שהיה צריך לעשות כך, והיות ולא עשה - וגרם לעצמו שנזירות הטהרה תתחיל רק לאחר שיטהר - עבר על בל תאחר, שהרי הוא גרם לאיחור בתחילת נזירות הטהרה; שהרי כאשר אדם נודר נזירות אין הכוונה לנזירות עם טומאה אלא נזירות ללא טומאת מת, ואם עשה עצמו נזיר בבית קברות - מיד עובר בבל תאחר, כי אינו יכול להתחיל נזירות דטהרה עד שיטהר.]

אמר רב אשי: הואיל וכן - נזיר (בעלמא) שטימא עצמו במזיד - (אף על גב דמחלל לנזירות-) עובר משום כל תאחר דנזירות טהרה [כי יכול לנהוג נזירות טהרה רק אחרי שיטהר ויעשה את כל האמור בפרשה נזיר שנטימא].

רב אחא בריה דרב איקא אמר: (מאי בל תאחר איכא בנזיר?): עובר בבל תאחר תגלחתו (איכא בל תאחר דתגלחת: דכי נפקי ימי נזירותה בעי לגלח עצמו ולאיתויי קרבן, ואי מאחר לתגלחת - קאי בבל תאחר); ולא מיבעיא למאן דאמר 'תגלחת מעכבת', אלא אפילו למאן דאמר 'תגלחת אינה מעכבת' (בקרנן) - מצות גילוח מיהא לא מיקיים (אפילו הכי מצוה לגלח וקאי בבל תאחר באותה מצוה).

מר זוטרא בריה דרב מרי אמר: [נזיר] עובר בבל תאחר קרבנותיו (דאי משהי ליה לקרבן - עובר בבל תאחר [אך בנזיר יש קרבנות (במדבר ל"ד) ועובר בבל תאחר אם הוא גורם לכך שהקרבנות אינן באות בהקדם האפשרי]).

ומן הכא [מההיקש בין נדרים ונזירות בדף ג, א] נפקא ליה? מהתם נפקא ליה: [זבדים כג, כב: כי תדר נדר לה' אלקיך, לא תאחר לשלמו] כי דרוש ידרשנו [ה' אלקיך מעמך והיה בך חטא] - אלו חטאות ואשמות (דמיחייב אדם - קאי עלייהו בבל תאחר, ולא ילפינן מהא הקישא דנדרים).

מהו דתימא חידוש הוא שחידשה תורה בנזיר (חידוש הוא מעשה דנזיר, ואהכי מקילי ביה: דלא קאי בבל תאחר, דלא נפקי קרבנותיו מהאי קרא דחטאות ואשמות)? מאי חידוש?:

אילימא דלא מתפיס ליה לחטאת נזיר בנדר (דאם אמר: "הרי עלי חטאת נזיר" - לא אמר כלום, ולא מיחייב ולא מידי, משאינו כן בשאר קרבנות: דכל קרבן שאמר אדם "הרי עלי כך וכך" - מתפיס ומיחייב לאיתויי, וכיון דחידוש הוא - אימא לא קאי עליה בבל תאחר דבשאר קרבנות, להכי איצטריך למיכתב הכא לאקושי לנדרים דקאי נמי בבל תאחר) - הרי חטאת חלב שאין מתפיסה בנדר (דאי אמר "הרי עלי חטאת" - לא אמר כלום, ואפילו הכי: אכל חלב דמיחייב להביא חטאת) ועובר בבל תאחר (קאי בבל תאחר); אלא מאי חידושה?

סלקא דעתך אמינא: הואיל ואם אמר "הריני נזיר" אפילו "מן חרצן" (כלומר: דאפילו בחרצן בלבד הזיר עצמו) - הוי נזיר (נמי) לכל (דהיינו חידוש: דאיהו לא נדר אלא בחרצן בלבד, ואפילו הכי מיתסר בכל מידי דמשכר), (והואיל וחידוש הוא) אימא

לא ליעבור עליה משום כל תאחר (לא ליקום עליה בבל תאחר כבשאר קרבנות) - קא משמע לן (הקישא דקאי בבל תאחר).

הניחא למאן דאמר 'כי נזיר מן חרצן הוי נזיר לכל', אלא לרבי שמעון, דאמר 'אין נזיר עד שיזיר מכולן' (דאי אמר 'הריני נזיר מחרצן' לא הוי כלום עד שיזיר בכל) - מאי איכא למימר (אכתי מאי חידושא איכא)? ועוד: האי חידוש (דקאמר) - לחומרא הוא (והיינו חומרא: דאיהו לא נזר אלא בדבר אחד והוי נזיר בכולן) [## ואם החידוש לחומרא - שנזיר חומר יותר - קל וחומר שצריך לחול עליו הדין של 'בל תאחר' שחל בקרבנות רגילים]!?

אלא מאי חידושיה? דסלקא דעתך אמינא: הואיל

(נדרים ד, ב)

ואם גילה על אחת משלשתן יצא (דנזיר חייב שלש קרבנות: עולה חטאת ושלמים כדכתיב (במדבר ו, יד) והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמים [אחד לעלה, וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת, ואיל אחד תמים לשלמים] ואם לא הביא אלא חטאת - מגלח עליו, והיינו חידוש - מה שאינו כן בשאר קרבנות, ולהכי אימא), לא ליעבור עליה בבל תאחר - קא משמע לן. ואיבעית אימא: מאי חידושיה? משום דלא מתפיסו בנדר (כדאמרינן לעיל: דאי אמר 'הרי עלי חטאת נזיר' לא מתפיס ליה); והא דקא קשיא לך חטאת חלב - חטאת חלב קא תיא לכפרה (דהאי צריך כפרה משום חלב שאכל; וכיון דלכפרה קא אתי - קאי בבל תאחר), חטאת נזיר (אבל נזיר לא עביד שום חטא דליבעי כפרה) - למאי אתיא? והרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה, ועבר עלה משום כל תאחר!?! ההיא - קא שריא לה למיכל בקדשים.

אמר מר (לעיל ג, א): 'ומה נדרים האב מיפר נדרים כתו ובעל מיפר נדרים אשתו' - אף נזירות: האב מיפר נזירות כתו ובעל מיפר נזירות אשתו' למה לי היקשא [בברייתא לעיל (בדף ג, א) 'תלמוד לומר: איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' - מקיש נזירות לנדרים ונדרים לנזירות']? תיתי במה מצינו מנדרים (בנדרים אב מיפר)!

דילמא גבי נדרים - הוא דמיפר, משום דלא אית ליה קיצותא, אבל גבי נזירות, דאית ליה קיצותא: דסתם נזירות שלשים יום - אימא לא (דכיון דלא מיתסר אלא עד אותו זמן [כלומר: החיובים שהנדר מטיל עליה מוגבלים לזמן] - ימתין עד לזמן, ולא ליעבור ליה [ולא יכול האב או הבעל להפר]); קא משמע לן (היקישא [שיכולים להפר]; דאחיקשא ליכא למיפרך כמו במה מצינו).

האומר לחבירו: "מודר אני ממך" מופרשני ממך "מרוחקני ממך" "שאני אוכל לך" "שאני טועם לך" - אסור; "מנודה אני לך": - רבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר:

אמר שמואל: בכולן (בכל הני דקתני במתניתין: "מודר אני ממך" "מופרשני ממך" וכו' - לא הוי נדר) עד שיאמר "שאני אוכל לך" "שאני טועם לך" (לא מיתסר באותו דבר [כלומר: בדיבור סתמי בלי לומר ממה, כגון: מלאכול או מלטעום - אין בכך נדר]).

מיתיבי: "מודר אני ממך" "מופרשני ממך" "מרוחקני ממך" - הרי זה אסור; "שאני אוכל לך" "שאני טועם לך" - הרי זה אסור? הכי קתני (כלומר: חיסורי מיחסרא): במה דברים אמורים (דאסור כי אמר 'מודר אני')? באומר (נמי) "שאני אוכל לך" "שאני טועם לך". והתניא איפכא (דלא מצית אמרת 'במה דברים אמורים'): "שאני אוכל לך" "שאני טועם לך" - אסור; "מודרני ממך" ו"מופרשני ממך" "מרוחקני ממך" - הרי זה אסור!?

תני הכי (דהכי קתני: "שאני אוכל לך" ו"שאני טועם"): וכבר אמר (מעיקרא) "מודרני (ממך)" (אסור; אבל אמר "שאני אוכל לך" בלבד, או "מודרני ממך" - אינו אסור אלא אם כן אמר לתרווייהו, דהיינו נדר גמור).

אי הכי היינו (נמי) רישא (דקתני "מודרני ממך" בברייתא קמא)? ועוד: (אי הכי הוא, כדתרצת) 'אסור' 'אסור' (תרי זימני אסור) למה ליה למתני? אלא (הכי) אמר שמואל: טעמא דאמר (נמי) "שאני אוכל לך" "שאני טועם לך" - הוא (דאיהו) דאסור (בלבד, דמתניתין - בנדר בלבד קאמר דאסור, דקתני 'אסור') וחבירו מותר;

(נדרים ה, א)

אבל אמר "מודרני הימך" לחודיה (דלא אמר "שאני אוכל לך") - שניהן אסורין (דכיון דאמר "שאני אוכל לך" - משמע דאסר נפשיה בלבד, שאינו אוכל מחבירו; אבל כי אמר "מודרני הימך" סתם - משמע דמדיר נמי חבריה מיניה מכל וכל), כי הא דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: "מודרני הימך" - שניהן אסורין.

תנן (בפרק השותפין (פ"ה מ"ד; לקמן מזב)): "הריני עליך חרם" - המודר אסור (והא הכא - דלא אמר "שאני אוכל לך חרם", ולא הוי אסור אלא המודר, ולא שניהן).

אבל מדיר לא?

כגון דפריש (בהדיא) "ואת עלי לא";

"את עלי חרם" - הנודר אסור;

אבל מודר לא?

כגון דפריש "ואנא עלך לא";

אבל סתמא (דלא פריש "ואת עלי לא") מאי?: שניהן אסורין? הא

מדקתני סיפא "הריני עליך ואת עלי" - שניהן אסורין? - הדין הוא דשניהם אסורין (דאמר בפירוש "הריני עליך ואת עלי"), הא סתמא (אבל סתמא - דאמר "הריני עליך", ולא אמר "ואת עלי") - הוא אסור וחברו מותר (לא הוו שניהן אסורין אלא חד בלבד)!

אלא הכי אתמר דרבי יוסי ברבי חנינא (אמר רבי יוסי ברבי חנינא): "מודר אני לך" - שניהם אסורין; "מודרני הימך" - הוא אסור וחברו

מותר (דהיינו כמתניתין הריני עליך חרם וכו').

והא מתניתין, דקתני "מודרני הימך" (בבבלי, א"ס כל אחד ואחד "שאני אוכל", דאחכי איהו אסור וחבירו מותר, אבל אמר "מודרני הימך" בלבד ולא אמר "שאני אוכל" שניהן אסורין והיינו דלא כרבי יוסי ברבי חנינא) ואוקימנא למתניתין לשמואל 'בכולן' (א"ס כל אחד ואחד) - עד שיאמר "שאני טועם לך" "ושאני אוכל לך" - הוא דאסור וחברו מותר (דאחכי איהו אסור וחבירו מותר), אבל ב"מודרני הימך" - שניהם אסורין?!

אלא מעיקרא דשמואל הכי איתמר (הכי מחרץ לה למתניתין, ולא כדאוקימנא דתיקשי לרבי יוסי): טעמא דאמר "שאני אוכל לך" ו"שאני טועם לך" - הוא דאין הוא אסור אלא באכילה, הא "מודרני ממך" (דלא מפרש כלום - ודאי מכולה מילתא מדיר, ואסור אפילו בהנאה) - אסור אפילו בהנאה!

אי הכי - (למה ליה אפוש למימריה כולי האי?) לימא שמואל הכי: ואם לא אמר אלא "שאני אוכל לך" ו"שאני טועם לך" אין אסור אלא באכילה (ואם לא אמר "שאני אוכל לך" - דלא אמר אלא "מודרני הימך" - אסור אפילו בהנאה).

אלא הכי איתמר (אמר שמואל): טעמא - דאמר "שאני אוכל לך" ו"שאני טועם לך" (דכיון דאמר בפירוש אכילה אסור) - הוא דאסור, אבל (אבל לא אמר בפירוש 'אכילה') [אלא אמר] אמר "מודרני הימך" - לא משמע דאמר אסור (לא אסור למיכל מדידה); מאי טעמא? (דדילמא הא דאמר) "מודר אני ממך" - (אדיבוריה קאמר, דלא מישתעי בהדיה) "לא משתעין א בהדך" משמע (אבל לא למיכל מיניה); (וכן כי אמר) "מופרשני ממך" (דלא אמר שאני אוכל) - דלא עבידנא עמך משא ומתן משמע (דדילמא ממשא ומתן קא פריש מיניה); "מרוחקני ממך" דלא קאימנא בארבע אמות דילך משמע (נמי דלא ליקרב בארבע אמות דיליה משמע, ולא דמדיר מאכילתו).

(נדרים ה, ב)

לימא קסבר שמואל 'ידיים שאין מוכיחות לא הוויין ידיים' (דהכא, הואיל ולא אמר ממש 'שאני אוכל לך' - אמרינן לא מוכחא מילתא דבאכילה קאמר ולא מיתסר באכילה)? אין! שמואל מוקים לה למתניתין כרבי יהודה, דאמר 'ידיים שאין מוכיחות לא הוויין ידיים', דתנן (גיטין טג): 'גופו של גט: 'הרי את מותרת לכל אדם'; רבי יהודה אומר 'ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תיזוכין ואיגרת שבוקין' (דקסבר: אי לא כתב ביה ממש 'ודין' - לאו מוכחא מילתא דבהאי גיטא מגרש לה, ידיים שאין מוכיחות לא הוויין ידיים).

אמאי דחיק שמואל לאוקומה למתניתין כרבי יהודה? לוקמה כרבנן אף על גב דאין ידיים מוכיחות (לימא: אף על גב דקאמר 'מודר אני ממך' או 'מרוחק אני ממך' לחודיה אסור באכילה, ואף על גב דלא אמר 'שאני אוכל לך', ידיים שאין מוכיחות הוויין ידיים, כרבנן, דאמרי 'לא צריך למיכתב בגט אלא 'הרי את מותרת לכל אדם')?!

אמר רבא: מתניתין קשיתיה (דלא מצי לאוקמה כרבנן): אמאי תאני "שאני אוכל לך", "שאני טועם לך"? ליתני "שאני אוכל" "שאני טועם"?!

שמע מינה בעינן ידיים מוכיחות (למה לי למימר 'לך' אלא להכי קתני 'לך': דקסבר ידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים, ואי קתני 'שאני אוכל' בלבד, ולא קאמר 'לך' - לא הוא משמע דמודר מחבירו, דבעינן ידיים מוכיחות; וכי אמר נמי 'מודרני' ולא אמר 'שאני אוכל לך' - לא משמע דבאכילה קאמר, אלא דלא מישתעינא בהדך).

איתמר: ידיים שאין מוכיחות: אביי אמר: הויין ידיים; ורבא אמר: לא הויין ידיים.

אמר רבא: רבי אידי אסברה לי: אמר קרא (במדבר ו, ב) [דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם: איש או אשה כי יפלא לנדר נדר] נזיר להזיר לה' - מקיש ידות נזירות (כדאמרין לעיל דמ'להזיר' נפקא ידות נזירות) לנזירות: מה נזירות בהפלאה (דבעינן שיפרש לנזירות, דכתיב 'כי יפלא') (במדבר ו, ב) - אף ידות נזירות בהפלאה (נמי בעינן שיפרש לדיבורו, דאי לא מפרש - לא הוי כלום, ידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים).

לימא בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן קמיפלגי, דתנן [גיטין טג, ג]: 'גופו של גט: 'הרי את מותרת לכל אדם'; רבי יהודה אומר: 'ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין וגט פטורין ואיגרת שבוקין'. אביי דאמר כרבנן, ורבא דאמר כרבי יהודה? אמר לך אביי: אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה: עד כאן לא קאמר רבי יהודה 'בעינן ידיים מוכיחות' אלא גבי גט, דבעינן כריתות (שכורת בינו לבניה דבעינן שיפטיק לדיבורו) וליכא; אבל בעלמא מי שמעת ליה? ורבא אמר: אנא דאמרי אפילו לרבנן: עד כאן לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידיים מוכיחות אלא גבי גט:

(נדרים ו, א)

דאין אדם מגרש את אשת חבירו (דאי כתב 'הרי את מותרת לכל אדם' - משמע דלאשתו קאמר, דאשת איניש דעלמא אינו מגרש, ומוכחא מילתא, ושפיר מגרש); אבל בעלמא (דאי אפשר למימר הכי) מי שמעת להו [ולכך] בעינן ידיים מוכיחות?

מיתיבי: "'הרי הוא עלי" "הרי זה [עלי]" - אסור מפני שהוא יד לקרבן'. טעמא דאמר "עלי" - הוא דאסור, אבל לא אמר "עלי" - לא (ד'הרי הוא' לא משמע כלום)! תיובתא דאביי (דבעינן ידיים מוכיחות)!

אמר לך אביי (לעולם לא בעינן ידיים מוכיחות, והכא) טעמא דאמר "עלי" הוא דאסור, אבל אמר "הרי הוא" ולא אמר "עלי" (היינו טעמא דאי לא אמר בלשון קרבן לא מיתסר): - "הרי הוא" דהפקר, "הרי הוא" דצדקה קאמר (דדלמא הרי הוא הפקר קאמר דמוכיחות הוא להפקר או לצדקה)! והא 'מפני שהוא יד לקרבן' (דאסור כקרבן ולא מצית אמרת לצדקה או להפקר הוא משמע) קתני?

אלא אימא: טעמא דאמר "עלי" הוא אסור - וחבירו מותר, אבל אמר "הרי הוא" (ולא אמר "עלי") - שניהן אסורין (דכיון דלא אמר "עלי" אלא "הוא" - משמע דחבירו נמי אסור), דדלמא "הרי הוא הקדש" קאמר (דהכי קאמר: הרי הוא כהקדש: מה הקדש אסור אף אותו דבר נמי אסור).

מיתיבי [תוספתא תמורה (צוקרמאנדל) פרק ג הלכה יב]: "'הרי זו חטאת" "הרי זו אשם" - אף על פי שהוא חייב חטאת ואשם - לא אמר כלום (דלא אמר "עלי"; אלמא בעינן ידיים מוכיחות); "הרי זו חטאתי" "הרי זו אשמי" - אם היה מחויב (חטאת או אשם) דבריו קיימין' (הוא דאמר "חטאתי"; אבל לא היה מחויב חטאת - אינו כלום, הואיל ולא אמר "עלי", שאם אמר "הרי זו עלי חטאת" אף על גב דלא היה מחויב, הואיל ואמר "עלי" - דבריו קיימין), תיובתא דאביי!

אמר לך אביי: הא (הא ברייתא דאמרה 'לא אמר ולא כלום') - מני? רבי יהודה היא (דאמר בעינן ידיים מוכיחות, ואנא דאמרי כרבנן, דאמרי לא בעינן ידיים מוכיחות).

והא אביי הוא דאמר "אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה (דלא בעי ידיים מוכיחות אלא גבי גט אבל בעלמא לא, והיכי קאמר הכא רבי יהודה היא)? הדר ביה.

אלא (דכיון דאביי לא מתרץ טעמא אליבא דרבי יהודה) לימא רבא דאמר כרבי יהודה (לימא נמי דרבא לא מתרץ טעמא אליבא דרבנן, כדמתרץ [לעיל], וכרבי יהודה קאמר, דיחידא הוא?) אמר לך רבא: אנא דאמרי אפילו לרבנן (כדקאמרינן): עד כאן לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידיים מוכיחות אלא גבי גט, דאין אדם מגרש את אשת חבירו, אבל בעלמא בעינן ידיים מוכיחות (דודאי רבנן סבירא להו בעלמא ידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים, כרבא).

(נדרים ו, ב)

בעי רב פפא: יש יד לקידושין או לא (היכא דלא מפרש ממש "מקודשת לי" אלא ביד דקידושין קא מקדש לה, כדקא מפרש: מי הוי יד לקידושין, ומקודשת? או אין יד לקידושין ואינה מקודשת)? היכי דמי?

אילימא דאמר לה לאשה "הרי את מקודשת לי" ואמר לחבירתה "ואת נמי" – פשיטא (כיון דאמר "ואת נמי"), היינו קידושין עצמן (קידושין עצמן נינהו, דבאותן קידושין דקידש לחברתה מקדש לה נמי וכהאי גוונא לא הוי יד אלא קידושין גמורים נינהו)! אלא כגון דאמר לה לאשה "הרי את מקודשת לי" ואמר לה לחבירתה "ואת": מי אמרינן "ואת נמי" אמר לה לחבירתה, ותפסי בה קידושין לחבירתה? או דלמא (הא דאמר ואת לאו משום דתהוי מקודשת קאמר לה אלא הכי קאמר לה) "ואת חזאי" ("ואת פלניתא חזית דקדישנא לה") אמר לה לחבירתה, ולא תפסי בה קידושין בחבירתה?!

ומי מיבעי ליה לרב פפא? והא (בפרק קמא דקידושין (הב), בהלכה קמייטא אמר שמואל 'נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה "הרי את מקודשת" "הרי את מאורסת" וכו', ואמר ליה רב פפא לאביי: 'למימרא דסבר שמואל ידיים שאין מוכיחות הויין ידיים';) מדאמר ליה רב פפא לאביי "מי סבר שמואל ידיים שאין מוכיחות הויין ידיים" (מדאמר ליה רב פפא הכי אליבא דשמואל ידיים שאין מוכיחות) – מכלל דסבירא ליה לרב פפא דיש יד לקידושין (היכא דמוכיחות)?!

חדא מגו מאי דסבירא ליה לשמואל אמר ליה לאביי (דהכי קאמר: מי סבירא ליה לשמואל דיש יד לקידושין? ואם תמצא לומר דיש להן יד - מי בעינן ידיים מוכיחות או לא?). [לגבי הבטוי 'חדא מגו' – לשון זה דומה ללשון להלן דף ז, א: 'חדא מגו חדא קמיבעיא ליה']

בעי רב פפא: יש יד לפאה או אין יד לפאה?

היכי דמי?

אילימא דאמר "הדין או גיא" (שדה, [כדאמרינן במסכת ברכות דף ו, א: זקיימי עלן כי כטלא לאוגיא', כלומר כתלמים לבקעה) ליהוי פאה, והדין נמי – ההיא פיאה מעלייתא היא (האי שדה, אחר דאמר "והא נמי")! כי קא מיבעיא ליה – כגון דאמר "והדין" ולא אמר "נמי" – מאי? מכלל דכי אמר "שדה כולה תיהוי פאה" – הויא פאה? אין, והתניא: 'מנין שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה? – תלמוד לומר: [ויקרא יט, ט: ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה] פאת שדך [לקצר ולקט קצירך לא תלקט] (כלומר כולה שדך)'.

מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות: מה קרבנות יש להם יד (כדאמרינן במחניתין) אף פאה יש לה יד? או דלמא כי איתקש – לבל תאחר הוא דאיתקש (דקאי עליה נמי בבל תאחר כקרבן, אבל בכהאי גוונא דאית ליה יד לא איתקש)? והיכא איתקש? דתניא:

(נדרים ז, א)

'[דברים כג, כב: כי תדר נדר לה' אלקיך לא תאחר לשלמו כי דרוש ידרשנו ה' אלוהיך] מעמך [והיה בך חטא] – זה לקט שכחה ופאה.' [כנראה מדרש זה הוא גזירה שוה על הפסוק: אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה לא תשימון עליו נשך [שמות פרק כב, כד]]

יש יד לצדקה או אין יד לצדקה?

היכי דמי?

אילימא דאמר "הדין זוזא לצדקה, והדין נמי" – ההוא צדקה עצמה היא! אלא כגון דאמר "הדין" ולא אמר "נמי" – מאי? "הדין נמי צדקה" קאמר? או דלמא [מאי] "והדין" – לנפקותא בעלמא קאמר (כלומר "והדין זוזא אחר ליהוי לי להוצאה"), ודבורא הוא דלא אסקיה (דלא גמר דיבורו דאמר

"עלי לנפקותא"? : מי אמרין כיון דאיתקש לקרבנות, דכתיב [דברים כג, כד]: מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת לה' אלקיך נדבה אשר דברת] בפ' - זו צדקה (כאשר דברת בפ' ; יצא מפי צדקה (ישעיה מה, כג): בי נשבעתי- [דבר] ולא ישוב: כי לי תכרע כל בוך תשבע כל לשון); מה קרבנות יש להן יד אף צדקה יש לה יד? או דלמא לבל תאחר הוא דאיתקש?

יש יד להפקר או דלמא אין יד להפקר?
היינו צדקה?!

'אם תמצא לומר' קאמר: אם תמצא לומר יש יד לצדקה, דאין היקש למחצה - הפקר מי אמרין היינו צדקה? או דלמא שאני צדקה (להכי אית לה יד): דצדקה לא חזיא אלא לעניים, אבל הפקר בין לעניים בין לעשירים (דהא נמי אפילו לעשירים חזי - מי אמרת דיש להן יד)?

בעי רבינא: יש יד לבית הכסא (היכא דלא אמר בפירוש דלהוי בית הכסא - מי הוי הזמנה ואסור להתפלל בו) או לא?
היכי דמי?

אילימא דאמר "הדין ביתא ליהוי בית הכסא, והדין נמי" - ההוא בית הכסא נמי הוה! אלא כגון דאמר "והדין" ולא אמר "נמי" - מאי? "הדין" דאמר, והדין נמי בית הכסא? או דלמא מאי "והדין"? לתשמישא בעלמא קאמר?

מכלל דפשיטא ליה לרבינא דיש זימון לבית הכסא? והא - מיבעיא ליה לרבינא: הזמינו לבית הכסא מהו? הזמינו לבית המרחץ מהו? זימון מועיל או אין זימון מועיל?
רבינא - חדא מגו חדא קמיבעיא ליה (מגו דקא מיבעיא ליה אי זימון מועיל - בעי נמי אי אית ליה יד או לא): זימון מועיל או אין זימון מועיל? אם תמצי לומר יש זימון - יש יד או אין יד תיבעי ליה.

מנודה אני לך (כלומר: כמנודה שאסור להננותו, כך אהא אסור ליהנות ממך) [רבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר. (כאדם שמתחכך אילך ואילך - כך איהו לא בריר ליה שיהא ודאי אסור):
אמר אביי: מודה רבי עקיבא לענין מלקות (שאם עבר) שאינו לוקה (כל כך ודאי לא היה מחמיר), דאם כן ניתני 'רבי עקיבא מחמיר'?!
אמר רב פפא: ב"נדינא מינך" (דמשמע בפירוש "אהא מנודה לך") - (דהיינו ודאי) דכולי עלמא לא פליגי דאסור; "משמתנא מינך" - לכולי עלמא שרי (שמתא אינו כל כך כנידוי); במאי פליגי?

(נדרים ז, ב)

ב"מנודה אני לך": דרבי עקיבא סבר לישנא דנידויא הוא, ורבנן סברי לישנא דמשמתנא הוא;
ופליגא [אביי] דרב חסדא: דההוא גברא דאמר "משמתנא בנכסיה דבריה דרב ירמיה בר אבא" אתא לקמיה דרב חסדא, אמר ליה: 'לית דחש לה להא דרבי עקיבא' - קסבר ב"משמתנא" פליגי (דהכא "משמתנא" קאמר, וקאמר ליה רב חסדא 'לית דחש לה להא דרבי עקיבא' דהוה אוסר ב"מנודה אני לך", דהיינו משמתנא).

אמר רבי אילא אמר רב: נדהו בפניו (חכם שנידה את האדם בפניו) - אין מתירין לו (אין יכול להתיר לו) אלא בפניו; נדהו שלא בפניו - מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו.

אמר רב חנין אמר רב: השומע הזכרת השם (שמוציא שם שמים לבטלה) מפי חבירו - צריך לנדותו, ואם לא נידהו - הוא עצמו יהא בנידוי, שכל מקום שהזכרת השם מצויה - שם עניות מצויה, ועניות כמיתה, שנאמר [שמות ד, יט]: ויאמר ה' אל משה במדין: לך שב מצרים כי מתו כל האנשים (המבקשים את נפשך) (ואמרין): היינו דתן ואבירם שנפלו בעניות. ותניא: 'כל מקום שנתנו חכמים עיניהם (לאדם שנידו) - אז מיתה אז עוני' (או מת או נופל בעניות, ואהכי צריך לנדותו: כדי שיפול בעניות, דהיינו כמיתה).

אמר רבי אבא: הוה קאימנא קמיה דרב הונא; שמעה להך איתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה - שמתה ושרא לה לאלתר באפה. שמע מינה תלת: שמע מינה (1) השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו; ושמע מינה (2) נידהו בפניו - אין מתירין לו אלא בפניו; ושמע מינה (3) אין בין נידוי להפרה ולא כלום (דלא צריך להיות יום או יומים בנידוי, דהא לאלתר שרא לה).

אמר רבי גידל אמר רב: תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו. פשיטא? מהו דתימא אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין - קא משמע לן.

היכי דמי (דמנדה לעצמו)? כי הא דמר זוטרא חסידא: כי מחייב ברבי רב שמתא - משמית נפשיה ברישא והדר משמת ברבי רב; וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה והדר שרי ליה (שלא נידהו בפניו).

ואמר רב גידל אמר רב:

(נדרים ח, א) מנין שנשבעין לקיים את המצוה? - שנאמר (תהלים קיט, קו) נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדקך. והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא? אלא הא קא משמע לן: דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה (לישבע כדי לזוז עצמו לקיים את המצוה).

ואמר רב גידל אמר רב: האומר "אשכים ואשנה פרק זה" "אשנה מסכתא זו" - נדר גדול נדר לאלהי ישראל. והלא מושבע ועומד הוא (דכתיב ושננתם (דברים ו, ט): דצריך אדם לשנות בתורה! לישנא אחרינא: והלא מושבע ועומד מהר סיני, דכתיב (יהושע א, ח) לא ימוש ספר התורה הזה וגו') ואין שבועה חלה על שבועה! מאי קא משמע לן - דאפילו זרוזי בעלמא? היינו דרב גידל קמיתא? הא קא משמע לן: כיון דאי בעי פטר נפשיה בקרית שמע שחרית וערבית (דכיון דקרא קרית שמע - קיים לא ימוש, דאמר רבי שמעון בן יוחי במסכת מנחות (צטב): 'כל הקורא קרית שמע שחרית וערבית - הרי זה קיים [מצות] לא ימוש'; וכיון דאי בעי פטר נפשיה מ'ושננתם' בקרית שמע, דיוצא בה ידי חובתו מאותה שבועה דהר סיני - משום הכי כי אמר "אשנה פרק זה", דלא הוי מושבע בהכי, דכבר פטר נפשיה) - משום הכי חיליל שבועה עליה (ואהכי חל עליה שבועה).

אמר רב גידל אמר רב: האומר לחבירו "נשכים ונשנה פרק זה" - עליו להשכים, שנאמר [יחזקאל ג, כב: וְהָיָה עָלֶיךָ שֵׁם יְהוָה] ויאמר אלי: קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך (כג) [ואקום] ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד [כבוד אשר ראיתי על נהר כבר; ואפל על פני].

(רש"י ד"ה והנה שם כבוד: אלהי ישראל עומד: ## כנראה שבוש, מהפסוק ביחזקאל ח, ד: והנה שם כבוד אלהי ישראל, כמראה אשר ראיתי בבקעה.)

אמר רב יוסף: נידוהו בחלום - צריך עשרה בני אדם להתיר לו; והוא - דתנו הלכתא, אבל מתנו (משנה) ולא תנו (גמרא) - לא; ואי ליכא דתנו הלכתא - אפילו מתנו ולא תנו; ואי ליכא - ליזיל וליתב אפרשת דרכים ויהיב שלמא לבי עשרה [לפחות] עד דמקלעי ליה עשרה דגמרי הלכתא (וכד מתיבין ליה - הוו מתירין ליה נדויו [לכאורה: כלומר: עצם העובדה שהשיבו לו מהווה היתר הנדוי שבחלום]).

אמר ליה רבינא לרב אשי: ידע מאן שמתיה [בחלום] - מהו דלישרי ליה [כלומר: שיגש אל האיש שנידוהו בחלום, והאיש יתיר את הנדוי]? אמר ליה: לשמותיה שויה שליח [בחלום, מן השמים], למישרי ליה - לא שויה שליח.

אמר ליה רב אחא לרב אשי: שמתיה ושרו ליה בחלמיה מאי? אמר ליה: כשם שאי אפשר לבר בלא תבן

(נדרים ח, ב)

כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים (ושמא הא דשדרו ליה דברים בטלים הוו).

רבינא הוה לה נדרא לדביתהו (ואיהו לא הפיר לה בו ביום ששמע). אתא לקמיה דרב אשי. אמר ליה: בעל, מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו? אמר ליה: אי מכנפין (תלתא מומחין דשרו ליה שפיר דמי) – אין, אי לא – לא. שמע מינה תלת: שמע מינה (1) בעל נעשה שליח לחרטת אשתו, ושמע מינה (2) לא שרי למישרי נדרא באתרא דרביה (משום הכי לא בעי רבינא למישרא לה מקמיה רביה), ושמע מינה (3) כי מכנפין שפיר דמי. [ומוסיפה הגמרא הלכה נוספת:] ושמתא – אפילו באתרא דרביה; ויחיד מומחה שרי שמתא (דלא בעי עשרה ככמו לנידוי).

אמר רבי שמעון בר זביד, אמר רבי יצחק בר טבלא, אמר רבי חייא אריכא דבי רבי אחא, אמר רבי זירא, אמר רבי אלעזר, אמר רבי חנינא, אמר רבי מיאשה משמיה דרבי יהודה בר אילעאי: מאי דכתיב (מלאכי ג, כ) וזרחתם לכם יראי שמי [שמש צדקה ומרפא בכנפיה ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק]? – אלו בני אדם שהן יראין להוציא שם שמים לבטלה ((זרחה השמש)) למי שיראין להוציא שם שמים.

‘שמש צדקה ומרפא’ – אמר אביי: שמע מינה: חרגא דיומא (זיהרא דשימשא; והיינו ‘לא’ יומא כב) דכתיב: וכל דארי אדאע כ’לא’ חשיבין) מסי (מרפא, כדכתיב ‘שמש צדקה ומרפא’).

ופליגא דרבי שמעון בן לקיש דאמר: אין גיהנם לעולם הבא, אלא הקב”ה מוציא חמה מנרתיקה: צדיקים מתרפאין בה (באותו השמש דלעתיד לבא, אבל בהאי שמש לית ביה רפואה) ורשעים נידונין בה, שנאמר: (מלאכי ג, כ) וזרחתם לכם יראי שמי שמש [צדקה ומרפא בכנפיה, ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק]; ולא עוד אלא שמתעדנין בה, שנאמר ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק; והרשעים נידונין בה, שנאמר [בפסוק הקודם, מלאכי ג, כ] הנה יום בא בווער כתנור [והיו כל זדים וכל עשה רשעה קש, ולהט אתם היום הבא] אמר ה’ צבאות אשר לא יעזב להם שרש וענף] (ולהט אותם היום הבא – שמש של אותו יום).

(נדרים ט, א)

משנה:

“כנדרי רשעים” (כגון שהיה ככר מונח לפניו, ואמר “כנדרי רשעים” – משמע דאיתו ככר יהא עליו כנדרי רשעים; וכיון דאמר הכי) – נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה (ואם אכלו [את הככר] מחייב נזירות וקרבן ובשבועה, דחייב נמי קרבן שבועה, דדרכן של רשעים הוא שנודדים בנזירות ובקרבן ונשבעין; והאי – כי אמר “כנדרי רשעים” – הוי כמאן דאמר “הריני נזיר אם אוכל הימנו, והרי עלי קרבן, ובשבועה שאיני אוכל”); “כנדרי כשרים” – לא אמר כלום (שאין דרכן של כשרים שנודדים, כדמפרש; וכל שכן דאין נשבעין; ואהכי לא אמר כלום ולא מיתסר בהאי ככר); “כנדבותם (של כשרים)” (ואכלו) – נדר בנזיר ובקרבן (חייב בנזיר ובקרבן, אבל לא בשבועה, דכשרים עבידי דמתנדבין בנזירות ובקרבן בדרך נדבה, אבל בשבועה – אין נשבעין כלל, משום הכי אינו חייב משום שבועה).

גמרא:

ודלמא הכי קאמר “כנדרי רשעים לא נדרנא” (כיון דאיהו לא מפרש מידי, דלא אמר “הרי הוא עלי כנדרי רשעים” אלא בסתם קאמר – דלמא הכי קאמר: “כנדרי רשעים לא נדרנא”, ולא כלום הוא)?

אמר שמואל: באומר “כנדרי רשעים הריני” [או “כנדרי רשעים”] עלי [לקרבן], [או “כנדרי רשעים”] והימנו [ופירושו]: “הריני” – בנזירות, “עלי” – בקרבן, “הימנו” – בשבועה. “הריני” – נזירות? דלמא “הריני” – בתענית קאמר (ודלמא הא דאמר “הריני” – בתענית משמע, ולא בנזירות)?

אמר שמואל: כשהיה נזיר עובר לפניו.

~~עלי בקרבן~~

“הימנו” – בשבועה? דלמא “הימנו” – דאכילנא קאמר (ודלמא הא דאמר “הימנו” לא משמע שלא אוכל הימנו, אלא שבועה שאוכל ממנו, וכי אכיל מיניה לא מחייב משום שבועה)? אמר רבא: דאמר “הימנו שלא אוכל” (כגון שהיה ככר לפניו ואמר “כנדרי רשעים הריני עלי והימנו” ומשמתמך דהכי קאמר: הריני בנזירות, דמאן דנזר הכי קאמר: “הריני נזיר”; והא דאמר “עלי” משמע דאמר “הרי עלי קרבן”; ו”הימנו” משמע דאמר “שבועה שלא אוכל הימנו”, דהואיל דאמר בתחלה

"כנדרי רשעים" משתמע ודאי דהכי בעי למימר, דדרכן של רשעים הוא, דאגב ריתחיהו נודרין בניזיר ובקרבן ובשבועה).

אי הכי (כיון דאמר בפירוש "שלא אוכל") - מאי למימרא (ודאי לא מיבעיא למיתנא דחייב משום שבועה כי אכיל מיניה)?

מהו דתימא: הא - לא מפיק שבועה מפומיה (דלא אמר בפירוש "שבועה שלא אוכל")? - קא משמע לן הדין (אפילו הכי אמרינן ודאי שבועה קאמר).

כנדרי כשרים לא אמר כלום; כנדבותם - נדר [בניזיר ובקרבן]:

מאן תנא דשאני ליה בין נדר לנדבה (דקתני כנדרי כשרים לא אמר כלום וכי אמר כנדבתם של כשרין הוי נדר ומשמע דנדר אסור אבל נדבה מותרת)? לימא לא רבי מאיר ולא רבי יהודה, דתניא [תוספתא חולין פרק ב הלכה יז (צוקרמאנדל)]: '(קהלת ה,ד) טוב אשר לא תדור [משתדור ולא תשלם]: טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר - דברי רבי מאיר (דהכי דריש רבי מאיר לקרא [הפסוק הקודם]: (קהלת ה,ג) כאשר תדר נדר לאלהים אל תאחר לשלמו כי אין חפץ בכסילים] את אשר תדור שלם; (פסוק ד) טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם: [ופירוש:] טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, וטוב שאינו נודר כל עיקר מזה שנודר ואינו משלם - ואפילו מזה שנודר ומשלם); רבי יהודה אומר: טוב מזה ומזה נודר ומשלם' (דמשמע ליה לרבי יהודה: דהאי 'טוב' - קאי אקרא דלקמיה; הכי דריש ליה: 'את אשר תדור שלם' - טוב: אותו שנודר ומשלם - טוב מאשר לא תדור ומשתדור ולא תשלם; והיינו [שאמרה הגמרא שמשנתנו] דלא כרבי יהודה ודלא כרבי מאיר, דאמר 'טוב שאינו נודר כל עיקר', דסבר בין בנדר בין בנדבה אסור ליה לאיניש למידד; ואילו רבי יהודה דאמר שנודר ומשלם טוב - לא מפליג ביו נדר לנדבה דאפילו בנדר שפיר דמי!)

אפילו תימא רבי מאיר:

(נדריים ט,ב)

כי קאמר רבי מאיר - בנדר (אסור בלשון נדרים דוקא קאמר), בנדבה לא קאמר (והיינו מתניתין, דקתני כנדבתם דכשרין - נדרי בלשון נדבה).

והא קתני "'כנדבותם": נדר בניזיר ובקרבן' (דמשמע דבלשון נדר קאמר)? תני 'נדב בניזיר ובקרבן'.

מאי שנא נודר, דלא?

דלמא אתי בה לידי תקלה (דכי אמר בלשון נדר "הרי עלי קרבן" - אתי בה לידי תקלה דעבר משום בל תאחר).

נדבה (כי אמר "הרי זו קרבן") נמי לא, דלמא אתי בה לידי תקלה (לידי גיזה ועבודה, אבל בבל תאחר - לא, דכל היכא דאיתא - בי גזא דרחמנא איתא)?

(מתניתין, דקתני נדבה מותר) - כהלל הזקן (כגון דעביד כהלל: דמקדישה בעורה, דתו לא אתי בה לידי מעילה), דתניא: 'אמרו על הלל הזקן שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו: מביאה כשהיא חולין לעזרה, ומקדישה וסומך עליה ושוחטה'.

הניחא נדבה דקרבנות, נדבה דנזירות מאי איכא למימר (היכי עביד דלא ליתי לידי תקלה? דקתני עזב במיד', דמותר, דכשרים מתנדבים בניזירות)?

סבר לה (דמניזיר לשם שמים) כשמעון הצדיק (כאותו שבא לפני שמעון הצדיק), דתניא: 'אמר דברי' שמעון הצדיק: מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא

[בירושלמי נדרים דף ג,א ודף ה,א - אין המלה "טמא"] אלא אחד (דנזיר שמיטמא מביא אשם ואחר כך מונה ימי נזירות אחר; ומאותו אשם לא אכל, וטעמא מפרש לקמן): פעם אחת בא אדם אחד (שבא להקריב קרבן נזירותו ולגלח שערו) נזיר מן הדרום, וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים. אמרתי לו "בני - מה ראית להשחית את שעריך זה הנאה?"

אמר לי: "רועה הייתי לאבא בעירי, הלכתי למלאות מים מן המעיין, ונסתכלתי בכבואה שלי, ופחז עלי יצרי (מתוך שראיתי במים צורתי כל כך נאה נתגבר עלי יצרי) ובקש לטורדני מן העולם (להביאני לידי מעשים רעים); אמרתי לו (כך אמר בעצמו): "רשע! למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, כמי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה? העבודה שאגלחך לשמים!"

מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו: בני! כמוך ירבו נזירי
נזירות בישראל; עליך הכתוב אומר [במדבר ו,ב: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם:] איש
[או אשה] כי יפליא לנדור נזיר להזיר לה' (דהיינו לה' = לשם שמים).

מתקיף לה רבי מני: מאי שנא אשם נזיר טמא דלא אכל? דאתי על
חטא (שטימא עצמו, וכיון דאתי על חטא הוא?)? כל אשמות נמי לא ליכול, דעל חטא
אתו (אם כן לא בעי למיכל שום קרבן חטאת?)?
אמר ליה רבי יונה: (אלא) היינו טעמא (דלא אכל אשם נזיר טמא): כשהן
תוהין (כשהן כועסין או מתפחדים [כמו 'ופחדת לילה ויומם' (דברים כח,טו) ומתרגמין 'ותהית'] –
נזירין (שאינן נודדים לשם שמים אלא לשם כעס מנזרין עצמן); וכשהן מטמאין, ורבי
עליהן ימי נזירות (דאתא טומאה וסתרי להנהו יומי דנזירות ובעו למימני יומי נזירות אחר
ורביה עליהן ימי טומאה, דשמא מיטמא פעם אחרת, ובעי למיסתר כל הני יומי דנזירות) – מתחרטין
בהן (ומתחרטין בעצמן שנדרו), (וכיון דמתחרטין לא הוי נזירות לשם שמים) ונמצאו מביאין
חולין לעזרה (ומשום הכי לא אכל אלא מזה, דודאי לשם שמים הוא דעבד)!
אי הכי – אפילו נזיר טהור נמי (דדלמא מתחרט על נזירותו ונמצא מביא חולין
לעזרה)?
נזיר טהור לא (ליכא למיחש דמתחרט, דכיון דלא נטמא ולא רבו עליו ימי טומאה ודאי לא
מתחרט), (ואי אמרת אפילו הכי הוא מתחרט, דאינו יכול לעמוד בנזירותו – להא ליכא למיחש) דאמור
אמיד נפשיה דיכול לנדור (דאי לאו דאמיר בנפשיה קודם שנדר דיכול לעמוד בו לא הוה
נדר, ולא מיתחרט כל היכא דלא נטמא).

ואיבעית אימא:

(נדרים י, א)
אפילו תימא רבי יהודה (היא מתניתין, דשני בין נדר לנדבה: דלרבי יהודה נמי שאני ליה) כי
אמר רבי יהודה ('טוב נודר ומשלם') בנדבה (- היינו דאמר בלשון נדבה), (אבל) בנדר
לא אמר.
והקתני 'טוב מזה ומזה נודר ומקיים'?
תני נודב ומקיים.
מאי שנא נודר, דלא דילמא אתי בה לידי תקלה (כדלעיל)? נדבה נמי
דילמא אתי לידי תקלה!
רבי יהודה לטעמיה, דאמר: אדם מביא כבשתו לעזרה ומקדישה
וסומך עליה ושוחטה.
תינח נדבה דקרבנות; נדבה דנזירות מאי איכא למימר?
רבי יהודה לטעמיה, דתניא: 'רבי יהודה אומר: חסידים הראשונים
היו מתאווין להביא קרבן חטאת; לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על
ידיהם (כלומר: שהם מתייראים שלא יעשו שום חטא, ורוצין להביא קרבן להתכפר עליהם, לפי שאין
הקב"ה מביא תקלה על ידיהם; ענין אחר: לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם, שאין באין לידי שום
תקלה ושום חטא שיתחייבו קרבן חטאת); מה היו עושיין (כדי שיתחייבו קרבן, שאין מביאין קרבן
חטאת אלא על חטא ממש)? – עומדין ומתנדבין נזירות למקום כדי
שיתחייב קרבן חטאת למקום.
רבי שמעון אומר: לא נדרו בנזיר אלא הרוצה להביא עולה –
מתנדב ומביא; שלמים – מתנדב ומביא; תודה ואדבעה מיני לחמה –
מתנדב ומביא (אבל חטאת לא אתי בנדבה); אבל בנזירות לא התנדבו (ובנזירות
נמי לא היו מתנדבין), כדי שלא יקדאו חוטאין, שנאמר [במדבר ו,יא: ועשה הכהן אחד
לחטאת ואחד לעלה] וכפר עליו מאשר חטא על הנפש [וקדש את ראשו ביום ההוא] (ומתניתין דקתני נדר
בנזיר, דמשמע דכשרים נודרין בנזירות – לאו רבי שמעון היא).

אמר אביי: שמעון הצדיק ורבי שמעון ורבי אלעזר הקפר – כולן
שיטה אחת הן (דבשיטה אחת משוו דעתייהו): דנזיר חוטא הוי (משום דנדר).
שמעון הצדיק ורבי שמעון – הא דאמרן;
ורבי אלעזר הקפר ברבי – דתניא: 'רבי אלעזר הקפר ברבי אומר:
[שם] וכפר עליו מאשר חטא על הנפש – וכי באיזו נפש חטא זה? – אלא שציער

¹ חטאת – שבאה על חטא; אך חטאות המועדים וחטאת יולדת ומצורע לא באים על
חטא! ואולי לכן אמרה הגמרא 'אשמות', והכוונה לקרבנות שבאות על אשמה; ואם
כן אפשר לומר שגם שאמר רש"י "חטאת", הכוונה לקרבן שבא על חטא.

עצמו מן היין; והלא דברים קל וחומר: ומה זה שלא ציער עצמו
אלא מן היין נקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה
וכמה! מכאן כל היושב בתענית נקרא חוטא'; והדין קרא - בנזיר
טמא כתיב (על שם שטימא את עצמו במת קאמר קרא 'אשר חטא על הנפש'), משום דשנה
בחטא הוא (דעל שם ששנה עצמו בחטא: שנזר עצמו, ועוד: שטימא נזירותו; להכי כתיב ביה 'אשר חטא
על הנפש! והוא הדין נמי לשאר נזירין דאיקרו חוטאים, וגלי רחמנא בהאי, והוא הדין לכולהו; ואהכי גילה
בהאי - משום דזה שונה בחטא שני פעמים, ותולין הקלקלה במקולקל).

משנה :

האומר [לחבירו] "קונם" (שאמר "קונם ככר זה עלי") "קונח" "קונס" - הרי
אלו כינויין לקרבן; "חרק" (האומר "ככר זה עליך חרק") "חרך" "חרף" -
הרי אלו כינויין לחרם; (או שאמר) "נזיק" ("הריני נזיק אם אוכל ככר זה"), (או
שאמר) "נזיח", "פזיח" - הרי אלו כינויין לנזירות (הוי כאילו נזר
בנזיר); "שבותה" (שלא אוכל ככר זה) (או) "שקוקה" "נודר במוהי" (כמו 'מומתא':
לשון שבועה) - הרי אלו כינויין לשבועה (והוי כאילו נשבע ממש).

גמרא :

איתמר: כינויין (דקתני במתניתין): רבי יוחנן אמר: לשון אומות הן
(דהכי משתבעי אומות, וכי נדרי או משתבעי - משתעו בהני לשונות, וישאל נמי: כי אמר בהאי לישנא מיתסר,
דהתורה אמרה 'כידור' - בכל לשון דנדר); רבי שמעון בן לקיש אמר: לשון שבדו
להם חכמים להיות נודר בו (הני לשונות מצאו להם חכמים שיהו נודרין בהן), [והגמרא
מסבירה את דברי ריש לקיש, שאמר: "שבדו להם":] וכן הוא אומר [מלכים א' יב, לג:
ויעל על המזבח אשר עשה בבית אל בחמשה עשר יום בחדש השמיני] בחדש אשר בדא מלבו [ויעש חג לבני
ישראל ויעל על המזבח להקטיר].

וטעמא מאי תקינו רבנן כינויין?

דלא לימא "קרבן";

ולימא "קרבן"?

דילמא אמר "קרבן לה'" (בשם כדאמרין בעלמא (עירובין כא, ב): קודם שבא שלמה היתה תורה
דומה לכפיפה שאין לה אזנים, עד שבא שלמה ותיקן לה אזנים', דכתיב [קהלת יב, ט]: איזן וחקר תיקן משלים
הרבה: שגזר על השניות כי היכי דלא לפגעו באיסורא דאורייתא; הכי נמי תקינו רבנן כינויין לנדרים: דהנודר
בהני כינויין כאילו נודר בקרבן עצמו, וכן בכינוי דחרם, וכגון נמי 'ושמרתם' [את] 'משמרת' (ויקרא יח, ג) - עשו
משמרת למשמרת, כי היכי דלא לית למינדר בנדר דאורייתא, דאתי למימר נמי "קרבן לה'", והיינו דתנן (אבות
פ"ג מ"ג): נדרים - סיג לפרשות; שתיקנו אילו כינויין, כדי להפריש האדם מן העבירה);

ולימא "קרבן לה'?"

דילמא אמר "לה'" ולא אמר "קרבן", וקא מפיק שם שמים לבטלה.

ותניא: 'רבי שמעון אומר:

(נדרים י, ב)

מניין שלא יאמר אדם "לה' עולה", "לה' מנחה", "לה' תודה",
"לה' שלמים" (דילמא אמר "לה'" ולא גמר לדיבור זה, דלא אמר "קרבן" וקא מפיק שם שמים לבטלה;
אלא לכתחילה בעי למימר "עולה" והדר "לה'")? - תלמוד לומר: [ויקרא א, ב: דבר אל בני ישראל
ואמרת אליהם: אדם כי יקריב מכם קרבן לה'] [מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם]; וקל
וחומר: ומה זה שלא נתכוון אלא להזכיר שם שמים על הקרבן,
אמרה תורה "קרבן לה'" - לבטלה על אחת כמה וכמה!

לימא כתנאי: 'בית שמאי אומרים: כינויין כינויין אסורין; ובית

הלל אומרים: כינויין כינויין מותרין.'

מאי לאו מאן דאמר 'כינויין כינויין אסורין' - קסבר ~~פנחס~~

כינויין לשון אומות הן (שאם נדר בכינויין כינויין, דקסבר כינויין דתנן במתניתין - לשון
אומות הם, ומשום הכי: אם כינה בלשון אחר מהני לשון אומות - חשיב נמי נדר, ואסור), ולמאן דאמר
'מותרים' - קסבר לשון שבדו להן חכמים (ומשום הכי מותרים, דהני - הוא דבדו
להן חכמים, אסורים; אבל אם כינה בלשון אחר, דלא בדו להן חכמים - מותרין)?

לא, דכולי עלמא כינויין לשון אומות הן; ובית שמאי סברי בהני

נמי משתעי אומות (והני נמי הוו ככינויין עצמן דמתניתין, ואסירי), ובית הלל סברי

בהני לא משתעי אומות (ולאו לשון אומות נינהו, ומותרין).

ואיבעית אימא: בית שמאי סברי: גזרינן כינויי כינוייין (דאסירי) משום כינוייין (אטו כינוייין עצמן, דמתניתין, דלשון אומות); ובית הלל סברי: לא גזרינן כינוייין משום כינוייין.

היכי דמי כינוייין דנדרים?
תני רב יוסף: "מקנמא" "מקנחנא" "מקנסנא" (ד"קונס" "קונח" "קונס" - היינו כינוייין עצמן, אבל בהאי לשון: "מקנמא" "מקנחנא" "מקנסנא" היינו כינוייין כינוייין).

היכי דמי כינוייין דחרם?
תני מפשאה (שם חכם): "חרקים" "חרכים" "חרפים" [גירסת רש"י: תרקיא תרכיאי: כמו חרק חרך] - כינוייין כינוייין דנזירות.
תני רב יוסף "מחזקנא" "מנזחנא" "מפחנא".

איבעיא להו: "מיפחזנא" מאי? "מיתחזנא" מאי? "מיתעזנא" מאי?
(דמתחלף ב'מנחנא' - מי הוי כינויי כינוייין אליבא דמאן דאסר?)
אמר ליה רבינא לרב אשי: "קינמא" <קנימא> מאי? קונם קאמר? או דילמא "קינמן בשם" קאמר [מתוך הפסוק (שמות ל, כג) ואתה קח לך בשמים ראש מר דורו חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים] (ולאו כלום הוא)?

אמר ליה רב אחא בריה דרב חייה לרב אשי: "קינה" מאי? קינה של תרנגולין קאמר? או דילמא לשון דקונם?
תיבעי.

כינוייין כינוייין דשבועה היכי דמי?
"שבואל" "שבותיאל" "שקוקאל" "שבואל".
שבואל? - בן גרשום משמע (דכתיב 'ושבואל בן גרשום נגיד על האוצרות' (דה"א כו), ולא משמע לשון שבועה)!
אלא "שבובאל" "שבותיאל" "שקוקאל" - מהו?
אמר שמואל: אמר "אשיבתא" - לא אמר כלום; "אשקיקא" - לא אמר כלום; "קרינשא" - לא אמר כלום.

נדר במוהי (כמו מומתא) הרי אלו כינוייין:
תניא: 'רבן שמעון בן גמליאל אומר: האומר "במוהי" - לא אמר כלום; "במומתא דאמר מוהי" - הרי אלו כינוייין לשבועה.'

משנה:
האומר: "לחולין שאוכל לך" [גירסת רש"י וגירסת משניות: 'האומר לחבירו "לא חולין שאוכל לך"'] (אלא קרבן ליהוי אסור); (או שאמר) "לא כשר (שאוכל לך)", ו"לא דכי (לא טהור שאוכל לך)"; ["לא] טהור (שאוכל לך)"; (או שאמר) וטמא (שאוכל לך); (או שאמר) "נותר" (או) ו"פיגול" - אסור (בכל הני לשונות הוי נדר ואסור);
"כאימרא" (שאמר: "הרי עלי כאימרא" דמשמע כבש תמידין), "כדירים" (כדיר בהמות של קרבן; ואית דאמרי כדיר העצים), "כעצים" (משמע כעצי המערכה), "כאשים" (כאשו של המזבח), "כמזבח" "כהיכל" "כירושלים", (או) נדר באתר מכל משמשי המזבח (בכלי המזבח כמזרק או כמחתה אסור באותו חפץ שנדר בו) - אף על פי שלא הזכיר קרבן - הרי זה נדר בקרבן.
רבי יהודה אומר: האומר "ירושלים" לא אמר כלום.

(נדרים יא, א)

גמרא:

סברוה:

מאי "לחולין"? - "לא לחולין ליהוי אלא קרבן";
מני מתניתין? - אי רבי מאיר - לית ליה 'מכלל לאו אתה שומע הן' (כגון במתניתין, דמכלל דאמר "לא לחולין" שמעינן מינה: הא קרבן הוי, ואהכי אסור; ורבי מאיר סבר דלא הוי אסור אלא אם כן אמר בפירוש "לא חולין ליהוי אלא קרבן" דלא משמע ליה מכלל "לא חולין" אתה שומע "קרבן"), דתנן (במסכת קידושין בפרק 'האומר' [פ"ג מ"ד]): 'רבי מאיר אומר: כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני לאובן אינו תנאי' (דכתיב [במדבר לב, כס]: 'ויאמר אליהם משה: אם יעברו בני גד ובני ראובן

אתכם וגו' ואם לא יעברו וגו'; לא נכתוב 'אם יעברו', דלא צריך למיכתב, אלא 'אם לא יעברו', דמשמע 'אם לא יעברו ונאחזו בתוככם', הא 'אם יעברו ונתתם להם וגו'; אלא להכי איצטריך למיכתב לתרוייהו: דלא אמרינן 'מכלל לאו אתה שומע הן'; ומתניתין קתני "אסור" דמכללא "לא לחולין" שמעינן "קרבן"!

אלא (מתניתין) רבי יהודה היא (דאית ליה 'מכלל לאו אתה שומע הן', דלית ליה תנאי כפול)? - אימא סיפא: 'רבי יהודה אומר: 'האומר "ירושלים" לא אמר כלום'; מדסיפא (דפליג אתנא דלעיל מיניה, דהיינו רבי מאיר, דסתם משנה היא) רבי יהודה - רישא לאו רבי יהודה היא (דאם כן הוי רישא וסיפא רבי יהודה ומציעתא רבי מאיר)?!

[אולי עד כאן - שאין אנו יודעים מי הוא תנא קמא - זהו מה שסברו בבית המדרש [שהגמרא פותחת במילה 'סברוה!']; והגמרא משיבה:]

כולה רבי יהודה היא, והכי קתני: 'רבי יהודה אומר: האומר "ירושלים" לא אמר כלום' (דבעינן שיאמר "כירושלים" כלומר: נזירים בירושלים). וכי אמר "כירושלים", לרבי יהודה, מי מיתסר? והתניא: 'רבי יהודה אומר: האומר "כירושלים" לא אמר כלום' (דלא מיקדשא ירושלים) עד שידור בדבר הקרב בירושלים (כגון קרבנות ומנחות שקריבין לגבי מזבח)?! כולה רבי יהודה היא, ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה (דתנא דמתניתין סבר: האומר "ירושלים" לא אמר כלום - הא "כירושלים" אסור, דירושלים מיקדשא; ותנא דברייתא סבר האומר "כירושלים" לא אמר כלום, דקסבר רבי יהודה 'לא נתקדשה ירושלים', אלא אם כן יאמר "כדבר הקרב בירושלים").

(נדרים יא, ב)

תניא: "'חולין", "החולין", "כחולין", בין "שאוכל לך" ובין "שלא אוכל לך" - מותר; "לחולין שאוכל לך" - אסור; "לחולין לא אוכל לך" - מותר.

(בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך: בין שאמר "חולין שאוכל לך" או "החולין שאוכל לך" דהיינו ודאי מותר, ובין שאמר "חולין שלא אוכל לך" או "החולין שלא אוכל לך" דמשמע 'חולין מה שלא אוכל לך, אבל מה שאוכל לך לא הוי חולין אלא קרבן' - אפילו הכי מותר, דלא אמרינן 'מכלל לאו אתה שומע הן'; דהא ברייתא - רבי מאיר היא, דלית ליה 'מכלל לאו אתה שומע הן' דכשאמר "חולין שלא אוכל לך" לא כפליה לתנאיה ולא אמר כלום; אבל כי אמר "לא חולין שאוכל לך" אסור, דהכא לא אמרינן 'מכלל לאו אתה שומע הן'; דאע"ג דאמרינן לעיל "לא חולין שאוכל לך", ודייקינן 'לא חולין ליהוי אלא קרבן', ודייקינן: לרבי מאיר לית ליה 'מכלל לאו אתה שומע הן', והכא נמי: אי דאמר "חולין דלא אוכל לך" אילו דקדקנו 'האי חולין שלא אוכל לך, הא שאוכל לך לא הוי חולין אלא קרבן' - הוה משמע 'מכלל לאו אתה שומע הן', אבל האי לאו - לא משמע 'מכלל לאו אתה שומע הן', דהא בפירוש אמר האי תנא הכא דהאי - [לא] הוי 'מכלל לאו אתה שומע הן'; ואיכא דאמרי: "חולין שלא אוכל לך": האי חולין שלא אוכל לך, אלא קרבן משמע, דהאי תנא משמע ליה 'מכלל לאו אתה שומע הן', אבל האי - לא משמע ליה 'מכלל לאו אתה שומע הן', דהא בפירוש אמר "לא לחולין שאוכל לך" שאינו רוצה ליהנות ממנו).

רישא ["חולין שלא אוכל לך" - מותר] מני?

רבי מאיר היא, דלית ליה 'מכלל לאו אתה שומע הן'. [היינו יכולים לדייק בדבריו: חולין - מה שלא אוכל, אבל מה שאוכל אינו חולין אלא כקרבן ואסור; ולא אומרים כך, אלא מותר, כי אין מדייקין מכלל ה"שלא אוכל" - למה שאכן יאכל].

אימא סיפא: "'לחולין לא אוכל לך" - מותר', והתנן [נדרים פ"א מ"ד; להלן יג,א]: "'לקרבן לא אוכל לך" - רבי מאיר אסור'; וקשיא לן: (האי "קרבן לא אוכל לך" אמאי אסור?) הא לית ליה 'מכלל לאו אתה שומע הן' (דהאי מכלל לאו אתה שומע הן, כלומר: לא קרבן הוא מה שלא אוכל לך, אבל מה שאוכל לך - הוי קרבן)?! ואמר רבי אבא: נעשה כאומר "לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך" (דבפירוש מפרש שאינו רוצה להינות ממנו, ולא 'מכלל לאו אתה שומע הן' הוא), הכא נמי (גבי: "לא לחולין לא אוכל לך" - אמאי מותר? ליתרציה נמי רבי אבא): הכי קאמר ליה: "לא חולין ליהוי, לפיכך לא אוכל לך" (כלומר "מה שאתה רוצה להאכילני משלך - לא לחולין הוי אלא לקרבן, לפיכך לא אוכל לך")?

האי תנא (דברייטא דאמר "לחולין לא אוכל" - מותר) סבר לה כרבי מאיר בחדא ופליג עליה בחדא: סבר לה כותיה בחדא: דלית ליה 'מכלל לאו אתה שומע הן', ופליג עליה בחדא: ב"קרבן" (וכי היכי דאמר "'לא לחולין לא אוכל לך" - מותר' הכי נמי היכא דאמר "לקרבן לא אוכל לך", דלית ליה האי תירוצא דרבי אבא).

רב אשי אמר: [הכל כרבי מאיר פרט לדברים בשם רבי יהודה] הא דאמר "לחולין (לא אוכל לך)" (הוי מותר - אף על גב דמשמע 'מה שאוכל הוי קרבן', דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן, כדפרישית לעיל); והא דאמר (ולענין האי תירוצא דמתרצינן לעיל) "לא

לחולין" - דמשמע "לא ליהוי חולין אלא כקרבן" (- הני מילי היכא דאמר "לא לחולין" אבל "לחולין" לא משמע "לא לחולין").

טהור וטמא נותר ופיגול אסור:
בעי רמי בר חמא: "הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים" מהו? אי דקאמר בהדין לישנא - בהיתרא קא מתפיס (ופשיטא דמותר, דשלמים לאחר זריקת דמים מותרין אפילו לבעלים); אלא כגון דמחית [שמונח] בשר זבחי שלמים (לאחר זריקת דמים) ומחית דהיתרא גביה, ואמר "זה כזה" - מאי? בעיקרו קא מתפיס (בעיקר זבחי שלמים כמו שלפני זריקת דמים שאסור) או בהיתרא קא מתפיס (כדהשתא כמו שהיא עכשיו, שהיא מותרת)?
אמר רבא: תא שמע: (דתנן) 'נותר ופיגול' (ומשמע נמי כגון דמחית בשר דהיתירא נותר ופיגול, ואמר זה "כזה")

(נדרים יב, א)

והא - נותר ופיגול לאחר זריקת דמים הוא (נותר - לאחר זריקת דמים הוא דאיתסר, דנותר הוי שניתותר מחוץ לזמנו, שלא נאכל, ופיגול - שיצא חוץ למחיצתו; ואמר "זה כזה", וקאמר דהוי אסור - והא נמי דלאחר זריקת דמים, והוה ליה שעת הכושר קודם לכן, וקתני דאסור! אלמא בדהשתא קא מתפיס) !?

(ואיכא דאמרי: האי 'פיגול' - לאו דוקא הוא, דלא הוי פיגול אלא היכא שנשחט על מנת לאוכלו חוץ לזמנו, דלא הוה ליה שעת הכושר מעולם, ולא קא פריך אלא מנותר, דהוה ליה שעת הכושר; ו'פיגול' - אגורא נסבה, ולאו דוקא.)

אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן: בנותר של עולה (בנותר של עולה מיירי, דלא הוה ליה שעת הכושר מעולם: דעולה כולה כליל היא, אבל אי הוה ליה שעת הכושר אמרינן מעיקרא קא מתפיס).

אמר ליה: אם כן ליתני 'בבשר עולה' (ממש, דלית ליה שעת הכושר)?
- 'לא מיבעיא' קאמר: לא מיבעיא בשר עולה דאסור, דהא בקרבן קא מתפיס (והויא נדר גמור), (אלא) נותר ופיגול דעולה איצטריכא (דאימא באיסור נותר כו' קמתפיס): סלקא דעתא אמינא כאיסור נותר כאיסור פיגול, והוה ליה כמתפיס בדבר האסור, ולא מיתסר (דלא הוי נדר, כדבעינן למימר לקמן: שיהא מתפיס בדבר הנדור ולא בדבר האסור) - קא משמע לן (האי דקאמר "נותר ופיגול" - לאו איסור נותר ופיגול קאמר "איסור כמותו", אלא בנותר ממש ופיגול ממש, דהוי דבר הנדור).

מיתיבי: 'איזהו איסור' האמור בתורה (דכתיב 'כל שבועת אסור' (במדבר ל"ד), דמשמע שיהא נודר בדבר שנאסר בכך)? - אמר: "הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו", "כיום שמת בו רבו", "כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם", "כיום שראיתי ירושלים בחורבנה"; ואמר שמואל: והוא שנדור באותו היום.

היכי דמי? לאו כגון דקאי בחד בשבא, דמית ביה אביו, ואף על גב דאיכא טובא חד בשבא דהיתרא, וקתני 'אסור' - שמע מינה בעיקר הוא מתפיס (כגון דבאותו יום שמת אביו קיבל עליו בנדר שלא יהא אוכל בשר, וכגון דהוה אותו היום חד באייר, דאיכא חד בשבת דהיתירא טובא בנתיים; ולסוף שנה באייר, בחד בשבת, נמי אמר "הריני שלא אוכל בשר בחד בשבת כמו אותו חד דאשתקד שמת בו אביו", ואמרינן דאסור: דאף על גב דאיכא חד בשבת דהיתירא בנתיים, דכל הני חד בשבת בנתיים אכל, ועכשיו כשאמר "הריני שלא אוכל בשר בחד בשבת כמו אותו חד בשבת שמת בו אביו", דלא אכל, והרי איכא כמה בחד בשבת דאכל - אפילו הכי אמרינן בעיקרו קא מתפיס: באותו חד בשבת דלא אכל, ואסור.) (ענין אחר: כגון דנדר בחד בשבת דר"ח אייר שמת בו אביו, ולסוף שש שנים או חמש שנים קאי בחד בשבת דר"ח אייר, ואף על גב דאיכא טובא ראשי חדשים דאייר בנתיים דהיתירא וקתני דאסור) [וכן למתפיס בבשר זבחי שלמים לאחר זריקת הדם: בעיקר הוא מתפיס: בזבח, שהיה אסור, ולא במצב הנוכחי]?
דשמואל - הכי איתמר: אמר שמואל (במסכת שבועות) והוא שנדור ובא מאותו היום ואילך (דכל חד בשבת מאותו היום ואילך היה נדור שלא יאכל בשר, ועכשיו אומר "הריני כאותו היום שמת בו אביו" - אהכי אסור, דלא הוי שום היתירא בנתיים אחר כך באותו יום, וליכא למיחש דבהיתירא קא מתפיס).

אמר רבינא: תא שמע: "כחלת אהרן וכתרומתו" (תרומה גדולה או תרומת מעשר, דהיינו דבר האסור) - מותר; הא (ומדקאמר "כתרומתו" - מכלל דאיכא תרומה דאי מתפיס בה הוי אסור: "כתרומת לחמי תודה" (דהיינו תרומת לחמי תודה, דדבר הנדור הוא תודה ולחמה) - אסור! ?

(נדרים יב, ב)

והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא (ואליבא דרבי אליעזר ברבי שמעון נקיט ליה, דאמר 'לא קדש הלחם עד שישחוט ויזרוק דמה לשמה'; ובתורת כהנים נאצלנו בתוספתא מנחות פרק ה הלכה ד (צוקרמאנדל); דומה לספרא צו פרשה ה פרק יא הלכה י) קאמר לה גבי לחמי תודה; וקודם זריקה - אי אכל מהני לחמי תודה - לא עבד איסור גמור, ואפילו הכי הוי אסור, אלמא כדהשתא מיתפס! ? (לעולם אימא לך בתר מעיקרא אזלינן היכא דאיכא היתירא ואיסורא, ולא תימא דאמרינן 'בתרומת לחמי תודה', אלמא) אימא 'כתרומת הלשכה' - אסור' (הא בתרומת הלשכה אסור, דהיא אסורה בין מעיקרא בין בסוף, והוי נמי דבר הנדור, דכתיב אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (שמות כה, ב)).

- אבל [אם אמר] "תרומת לחמי תודה" מאי? מותר (משום דלתרומת לחמי תודה הוי היתר קודם זריקת דם תודה, ואזלינן בתר מעיקרא)? (אי הכי) ליתני ("כחלת אהרן" או) "כתרומת לחמי תודה" (מותר, ואף על גב דהוי דבר הנדור), ו (אנא ידענא ד) כל שכך "תרומתו" (דמותר: דהוי מתפס בדבר האסור)?

(לעולם כתרומת לחמי תודה מותר, והאי דקתני "כתרומתו") - הא קא משמע לן: תרומת לחמי תודה - תרומתו היא (כתרומה חשובה, דהויא נמי דבר האסור, ואין אדם יכול להתפס בה דבר בנדר, אף על גב דבאה על ידי נדר).

(ואית דמפרשי:

והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם היה כהן מפרישה, והיתה מותרת לכהן, וקודם זריקת דם היתה אסורה: דמאחר שנתקדשו לחמי תודה בשחיטה - נאסרו לכל העולם, ונעשה טבל עד שהופרשה התרומה לאחר זריקה, שהותרה לכהן; אלמא אף על גב דקודם זריקה היתה אסורה כבשר זבחי שלמים, דאסור קודם זריקה, ולאחר זריקה הותרה כבשר זבחי שלמים - אסור בכרך; אלמא דאזלינן בתר מעיקרא שהיה אסור לכל העולם. לעולם מהא לא תיפשוט, ואימא: הא כתרומת הלשכה אסור, דתרומת הלשכה לא היה לה היתר בין בתחילת הקדש בין בסוף הקדש.

הא כתרומת לחמי תודה מאי? מותר? משום דאמרינן בסוף מתפס ומאחר דתרומת הכהן היא חשובה כתרומה בעלמא, כדבר האסור ולא כדבר הנדור, ולהכי מותר המתפס - אי הכי ליתני כתרומת לחמי תודה מותר כל שכן כתרומת אהרן, דאנא ידענא דמותר, דהיא לא באה על ידי נדר כלל!

תרומתו היא, להכי קתני 'כתרומתו' במתניתין: לאשמועינן דתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם, שהיא מופרשת ויש עליה שם - תרומת אהרן חשובה, דהא מתפס ככר בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם, שהוא דבר האסור, ויש עליה שם תרומה - כתרומת אהרן חשובה; ולעולם האומר "כתרומת לחמי תודה" - מותר.)

ואי בעית אימא (כדקאמרת): תרומת לחמי תודה נמי (הא כתרומת לחמי תודה אסור, ואפילו הכי אימא דדייקין נמי מהכא דאזלינן בתר מעיקרא, ואסורה התרומה) קודם זריקת דמים הוא, כגון דאפרשינהו בלישה, [המשך הפירוש השני ברש"י: ואיבעית אימא האומר "כתרומת לחמי תודה" - אסור, ולא תפשוט מהכא בשר זבחי שלמים אי בעיקר מתפס או בסוף, דאפשר דאיסור והיתר - תרוייהו ליהו קודם זריקת דם, כגון דאפרשה בלישה, והיתה תרומה מותרת לכהן קודם זריקה; ולהכי איסור והיתר ביחד קודם הזריקה, והיתר לאחר האיסור, ותרוייהו קודם זריקה; להכי אמרינן: באיסור שהיתה קודם שהופרשה - שהיתה קדושה בשחיטה קודם הפרשה אסורה לכל העולם - הפריש זה את ככרו, דמותר להפריש בלישה, וכדכר טובי וכו') - וכי הא דאמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל: לחמי תודה שאפאן בארבע חלות - יצא.

והכתיב ארבעים (דארבעים חלות מיבעי ליה למיפס: עשרה מכל מין)? למצוה (דמצותו שיהו ארבעים אבל אי אפאן בארבע חלות גדולות: מכל מין אחת - יצא).

והא בעי למשקל תרומה (מן חד וחד מכל מין אחד מעשרה)?

- וכי תימא דשקיל חדא ריפתא על כולה (דמהני ארבעה שקיל חדא לתרומה) - והתנן [מנחות פ"ז מ"ב]: 'ויקרא ז"ד: והקריב ממנו אחד מכל קרבן [תרומה לה' לכהן הזרק את דם השלמים לו יהיה] (דמכל מין ומין בעי למישקל חדא חדא: מחמץ חדא, ומחלות חדא, ומריקין חדא, ומרבוכה חדא) שלא יטול מקרבן על חכירו (אבל לא שקיל מחד מין בלבד על תלתא); וכי תימא דשקיל פרוסה מכל חד וחד - והתנן [שם]: 'אחד שלא יטול פרוסה', אלא דאפרשינהו בלישה (דמכל מין ומין הפריש קודם אפייה לתרומה, ואחר כך אפה לשירים; דהשתא שקיל תרומה שלימה מכל קרבן, דאופה חלה ממה שנוטל מכל מין ומין): דשקיל חדא מחמץ, וחדא מן חלות, וחדא מן ריקים, וחדא מן רבוכה.

לימא כתנאי [## שאלת רמי בר חמא: מה הדין אם אמר: "הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים"] : "הרי עלי כבכור" (בכהן קא מיירי, דאי בישראל - לית ליה שום זכייה בגווייה, ואסור ליה נמי באכילה, שאמר "הרי עלי בשר זה כבשר בכור") - וכי יעקב אוסר ולכי יהודה [המקבילה בנזיר ד, ב במקום רבי יהודה יש רבי יוסי] מתיר.

היכי דמי?

אי נימא (דאמר "הרי עלי בשר זה כבשר בכור) לפני זריקת דמים" - מאי טעמא דמאן דשרי (הא בכור לא לישתרי אלא בזריקת דמו)? ואי [דאמר "הרי עלי בשר זה כבשר בכור] לאחר זריקת דמים" מאי טעמא דמאן דאסר?

אלא לאו

(נדרים יג, א)

דמחית בשר בכור ומחית בשר דהאיך גביה, ואמר "זה כזה" (ובהא קא מילגיי מר סבר בעיקרו מתפיס ומר סבר בהיתר קא מתפיס: לאחר זריקת דמים), ותנאי היא? לא; דכולי עלמא [דאמר "הרי עלי בשר זה כבשר בכור"] לפני זריקת דמים; ומאי טעמא דמאן דשרי? - אמר קרא [במדבר לג: איש] כי ידור [נדר לה' או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו - לא יחל דברו, ככל היצא מפיו יעשה] - עד שיידור בדבר הנדור (הוי נדר, ואסור), לאפוקי בכור דדבר האסור הוא (דממילא מיתסר); ומאן דאסר - אמר קרא (שם) "לה'" - לרבות דבר האסור (דכל דבר שהוא אסור, ולגבוה - הוא מתפיסו נמי בנדר, אנ"פ שהוא אסור בלא נדר, כגון בכור). ומאן דשרי - "לה'" מאי עביד ליה? מיבעי ליה למתפיס בחטאת ואשם.

ומה ראית לרבות חטאת ואשם ולהוציא את הבכור? מרבה אני חטאת ואשם (שהם מתפיסים מפני) שהוא מתפיס בנדר (שהוא מתפיס בנדר אף על גב דעל חטא באין, ולא משום נדר - אפילו הכי איהו מתפיסו, שאומר "הרי זו לחטאתי" ו"לאשמי") ומוציא אני את הבכור שהוא קדוש ממעי אמו (אבל בכור אינו מתפיס כלל, שממעי אמו קדש עצמו).

ומאן דאסר? בכור נמי מתפיסו בנדר הוא, דתניא: 'משום רבי אמרו: מניין לנו לנולד בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו שנאמר [דברים טו, יט: כל הבכור אשר יולד בבקר ובצאן] הזכר תקדיש [לה' אלקיך, לא תעבד בבקר שורך ולא תגז בכור צאן]? ומאן דשרי? כי לא מקדיש ליה (אם לא הקדישו) - מי לא מיקדיש (בלאו הכי? משום הכי לא חשיב כלל כי מתפיס ליה בנדר; אבל חטאת ואשם לא מיקדיש לעולם אי לא מקדיש להו)!

"כאימרא כדירים" [במשנה דף יב.] כעצים כאשים כמזבח כהיכל כירושלים נדר באחד מכל משמשי המזבח אע"פ שלא הזכיר קרבן ה"ז נדר בקרבן. רבי יהודה אומר: האומר ירושלים לא אמר כלום:] תנא: "'אימרא" "לאימרא" "כאימרא" "דירים" "לדירים" "כדירים" "עצים" "לעצים" "כעצים" "אשים" "לאשים" "כאשים" "מזבח" "למזבח" "כמזבח" "היכל" "להיכל" "כהיכל" "ירושלים" "לירושלים" "כירושלים" - כולן "שאוכל לך" - אסור (דכי אמר "כאימרא" שאוכל לך" דמי כמאן דאמר "יאסר עלי מה שאוכל לך"); (אבל אמר "כאימרא" לא אוכל לך" (דמשמע "אבל אם אוכל לך לא יהא כאימרא") - מותר.

מאן שמעינן ליה, דלא שני ליה "אימרא" "לאימרא" "כאימרא" (דכולן "שאוכל לך" אסור)?

רבי מאיר היא (דפליג עליה דרבי יהודה, דאי רבי יהודה לית ליה "אימרא" דאמר האומר "ירושלים" לא אמר כלום); אימא סיפא: 'כולן "לא אוכל לך" מותר (אפילו אמר "לאימרא" לא אוכל לך)'; והתנן "לקרבן לא אוכל לך" דבי מאיר אוסר', ואמר רבי אבא: נעשה כאומר "לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך"?! לא קשיא: הא דאמר "לא לאימרא" הא דאמר "לאימרא" [## נראה שבגירסת רש"י הסדר כאן הפוך:] (לא קשיא הא דאמר לאימרא: מתניתין, דתנן לקמן וכו' דאמר "לאימרא לא אוכל לך" דהיינו "לקרבן", דמשמע "לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך"; ובריתא [הא דאמר "לא לאימרא"] דקתני 'מותר' - תריץ לה הכי: דאמר "לא לאימרא לא אוכל לך, הא אם אוכל לך - יהא כאימרא", דהיינו מכלל לאו - הן, ולהכי מותר, דלר"מ לית ליה מכלל לאו [הן].)

משנה:

האומר "קרבן" "עולה" "מנחה" "חטאת" "תודה" "שלמים" ... "שאני אוכל לך" ([כגון דאמר:] "עולה יהא שאוכל לך" או "מנחה...") - אסור. רבי יהודה מתיר (דלא אמר "כעולה" "כחטאת"). "הקרבן" "כקרבן" "קרבן" ... "שאוכל לך" - אסור. "לקרבן לא אוכל לך" - רבי מאיר אוסר.

גמרא:

קתני "'קרבן" "הקרבן" "כקרבן" - "שאוכל לך" - אסור. 'סתמא תנא כרבי מאיר, דלא שני ליה בין "אימרא" "לאימרא" (דאסר היכא דאמר "ירושלים" כמאן דאמר "כירושלים", ולהכי אסור היכא דאמר "קרבן" כהיכא דאמר "כקרבן").

[אי רבי מאיר (היא רישא), הא] דקתני 'הקרבן שאוכל לך' - אסור' - והתניא: 'מודים חכמים' (דהיינו רבי מאיר דפליג עליה) לרבי יהודה באומר 'הא קרבן' ו'הא עולה' ו'הא מנחה' ו'הא חטאת' 'שאוכל לך' - שמתר, שלא נדר זה אלא בחיי קרבן (דכי אמר 'הא קרבן שאוכל לך' משמע כמאן דאמר 'חיי קרבן שאוכל לך', ולא כלום קאמר) ?

(נדרים יג, ב)
לא קשיא: הא דאמר 'הא קרבן' והא דאמר 'הקרבן'.
מאי טעמא?
'חיי קרבן' קאמר. (מתניתין דאסר - דאמר 'הקרבן', דהיינו 'כקרבן שאוכל לך': רבי מאיר היא, דלא שאני ליה בין אמר 'הקרבן' ל'כקרבן'; וברייתא דאמר 'הא קרבן' דמשמע 'חיי').

קתני: 'לקרבן לא אוכל לך'... רבי מאיר אוסר' (נתיבא דרש"י: "לא קרבן לא אוכל לך"; אבל "שאוכל לך" הוי קרבן, להכי אוסר רבי מאיר).
(ומקשינן:) והא לית ליה לרבי מאיר 'מכלל לאו אתה שומע הן' ?
(ואית דאמר) אמר רבי אבא: (הכי משמע "לקרבן"): נעשה כאומר "לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך" (בשביל קרבן לא אוכל לך, שאם אוכל לך יהא - אסור עלי כקרבן).

משנה:
האומר לחבירו: "קונם פי מדבר עמך" (מה שאני מדבר עמך אסור עלי כקרבן), (או שאמר) "ידי עושה עמך" (או) "רגלי מהלכת עמך" - אסור (לדבר עמו ולהלך עמו ולעשות עמו מלאכה).

גמרא:
ורמינהו 'חומר בשבועות מבנדדים ובנדדים מבשבועות: חומר בנדדים: שהנדדים חלין על המצוה כבדשות (שאם אמר "קונם שאני עושה סוכה" או "קונם שאני מניח תפילין" - חל עליו הנדר, ואם עשה קם ליה בבל יחל), מה שאין כן בשבועות (שאין נשבעין לבטל את המצות, דמושבע ועומד מהר סיני הוא לקיימן; ולהכי לא חלה שבועה עליה, דאין שבועה חלה על שבועה); וחומר בשבועות: שהשבועות חלות על דבר שיש בו ממש ושאיין בו ממש, מה שאין כן בנדדים (דאין חלין על דבר שאין בו ממש, כגון דיבור, שאין בו ממש); (ואמאי קתני אסור [בכל הפעולות הללו])?
אמר רב יהודה: באומר "יאסר פי לדיבורי"; "ידי למעשיהם"; "רגלי להילוכך" (כלומר: פי יאסר לאותו דיבור שאני מדבר עמך, והפה שנאסר יש בו ממש ודאי; וידיים - למעשה ידיהם, שאיני עושה עמך ו"רגלי - להילוך: שלא אהלך עמך).
דיקא נמי, דקתני: 'פי מדבר עמך' ולא קתני 'שאני מדבר עמך' (דיקא נמי מתניתין, דאסר - ד"פי" קאמר, דקתני "קונם פי מדבר עמך" ולא קתני "שאני מדבר עמך"; שמע מינה ד"יאסר פי" קאמר, והיינו דבר שיש בו ממש).

Nedarim Chart #1
Daf 11a-13b

DIFFERENT EXPRESSIONS OF NEDARIM

	(A) "... SHE'OCHEL LECHA"	(B) "... SHE'LO OCHEL LECHA"
1) "KORBAN" (13a)	Asur (R. Meir) Mutar (R. Yehudah) (1)	Mutar (2)
2) "HA KORBAN" (13a-13b)	Mutar (2)	Mutar (2)
3) "HA'KORBAN", "K'KORBAN"	Asur	Mutar (2)

(13a-13b)			
4) "LA'KORBAN"	Asur (3)	Asur (6)	
(11b, 13a)			
5) "CHULIN"	Mutar	Mutar (R. Meir) (4)	
(11b, 13b)		Asur (R. Yehudah)	
6) "LA'CHULIN"	Mutar (R. Meir) (4)	Asur (7)	
(10b, 11b)	Asur (R. Yehudah) (5)		
7) "LO CHULIN"	Mutar (R. Meir) (4)	Asur (7)	
(11b)	Asur (R. Yehudah)		

=====

FOOTNOTES:

=====

- (1) Rabbi Yehudah requires the word that the Neder is made with to have the prefix "Kaf" (Kaf ha'Dimyon). Even though the word "Pigul" may be used in a Neder without the "Kaf," since it has a pure connotation of Isur, Rabbi Yehudah maintains that the word "Korban" alone does not connote Isur; rather it implies the *procedure* of offering a Korban. Alternatively, without the letter "Kaf," the word "Korban" implies "by the life of the Korban" ("b'Chayei Korban") -- like "Korban *she'Lo* Ochel Licha," see 1:B. (RAN 11a)
- (2) This is not a Neder because it means "b'Chayei Korban," "by the life of the Korban," which is meaningless as a Neder.
- (3) Even though "La'Korban" can also imply "Lo Korban" ("it shall *not* be a Korban"), nevertheless, since it also has the connotation of "l'Korban" ("it shall be a Korban"), we rule stringently and the Neder takes effect. (RAN 11b)
- (4) Rabbi Meir holds that "Michlal Lav Iy Atah Shome'a Hen," that the converse of a statement cannot be inferred from the statement automatically. (Even when he says "Lo Chulin," there is a since the statement was said in the negative and did not refer to Kodesh outright, we cannot infer the inverse from the statement).
- (5) This is because "la'Chulin" implies "*Lo* Chulin," meaning Hekdesh.
- (6) Even according to Rabbi Meir, who normally holds that "Michlal Lav Iy Atah Shome'a Hen," in this case the Neder takes effect. The reason for this is because it is as if the person said, "l'Korban Yehei, *l'Fichach* Lo Ochel Lecha" -- "it shall be Korban, and therefore I shall not eat from you."
- (7) See above, footnote 6. Even if the person does not say "l'Korban," but he says "la'Chulin" or "Lo Chulin," Rabbi Meir here agrees that we can infer the inverse from his statement since the person concluded his statement by saying, "*she'Lo* Ochel Licha" (RAN 11a, and Rishonim).

הדרן עלך כל כנויי